

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Om
Underviisning og Opdragelse
ved
Sorøe Academie.

Et Indbydelseskrift
til Examen Artium ved Academiet og Skolens Hovedexamen,
fra den 17de til den 30te Julii,

af
Dr. H. F. J. Estrup,
Academiet's Director.

Kjøbenhavn 1852.

Trykt hos Andreas Seidelin,
Hof- og Universitets-Bogtrykker.

F o r o r d.

De foreløbige Bekjendtgjørelser om Underviisnings- og Opdragelses-Anstalten i Sorø, de kongelige Statuter for Sorø Academie af 28de Januar 1827, de samme Aar udfærdigede Reglementer for Bestyrelsen, Skolen, Opdragelsen og den academiske Lærestiftelse, ligesom de af Statsraad Engelstoft i Efterretninger om Universitetet, Sorø Academie og de lærde Skoler og i Maanedskriftet for Litteratur Tid efter anden meddeelte Notitser og Actstykker, endelig ogsaa Efterretningerne i Tidsskriftet "Blandinger fra Sorø" ere ligesaamange Kilder til Academiets nyeste Historie, og have sat det dannede Publicum i Stand til at kjende og vurdere denne Stiftelse. Da imidlertid det nuværende Academie, under en næsten tiaarig Tilværelse og fremskridende Virksomhed, har naaet omtrent alle Puncterne af den Kreds, som er det beskrevet, saa har jeg ikke anseet det for overflødig at samle under eet de adspredte Bidrag til en Beskrivelse af hele Underviisnings- og Opdragelses-Anstalten, og derved give et lettere og tydeligt Begreb om dens Plan, Indretning og Virksomhed. Dersom Læseren ikke maatte i denne Fremstilling finde den Orden i Materierne og den Inddeling, som han maatte ønske, da er det, fordi der under Udarbejdelsen foresvævede mig en Idee og en Plan, som jeg vilde gennemføre, og hvorefter jeg ordnede Stoffet. Jeg vilde prøve og sætte Læseren i Stand til at prøve, hvorvidt Underviisning og Opdragelse i Sorø stemmede med de rigtige Grundsætninger og

Regler for videnskabelig Underviisning og Opdragelse i Almindelighed, hvorom jeg har forudskiftet saa at sige min egen videnskabelige Troesbekjendelse, grundet paa Læring og Erfaring. Jeg vilde dernæst i enkelte Dele berigtige Formeningen om Sorøe Academie. Har jeg feilet enten i at antage, at Formeningen var der, eller at den var urigtig, da tilskrive man min Feil mere Skynsye og Kjærlighed til en Læreanstalt, til hvilken min hele offentlige Virksomhed har været knyttet, end en Stræben efter at kaste Skjul over Brøst og Mangler. Jeg har bygget alt paa Grunde og Kjendsgjerninger. For at vejlede Læseren har jeg tilføiet en udførlig Indholdsliste.

Det har ikke været min Hensigt at ville levere tillige en statistisk Beskrivelse, hvortil desuden ikke alle Kilder stode til min Raadighed, men blot at betragte Academiet fra den aandelige eller videnskabelige Side. Man vil derfor ikke paa disse Blade finde nogen Udsigt over den oekonomiske Status, Academiets Fordegods og andre finansielle Hjælpemidler, disses Administration o. s. v., ikkeheller nogen Beskrivelse af Bygninger o. desl. Dersom Sorøe Academie i dets hele Eiendommelighed som Underviisnings- og Opdragelses-Anstalt maatte ved dette Skrift blive endmere bekjendt; dersom dette Kjendskab og den offentlige Mening og Stemme, som derved maaskee fremkaldes, maatte lede til, at Academiet blev mere og bedre benyttet, og at de Fordele eller Mangler, som ved Sammenligningen mellem det og andre lærde Instituter i Riget maatte vise sig, førte til Forbedringer i Underviisnings- og Opdragelses-Væsenet enten i Sorøe eller andetsteds: saa vilde min Hensigt være fuldkommen opnaaet.

Sorøe den 9de Marts 1832.

Estrup.

I n d h o l d.

I n d l e d n i n g om Underviisning og Opdragelse i lærde Skoler i Almindelighed. Hensigten med videnskabelig Underviisning S. 3. Underviisningens Forbindelse med Opdragelsen S. 5. Underviisningens Gjenstande S. 6. Sprogunderviisningen S. 7. Underviisningen i Videnskaber S. 9. Methode S. 9. Nogle Mangler ved de lærde Skoler S. 10. Hensynet til det Physiske S. 11.

Første Kapitel. Planen for Sorøe Academie. Opdragelsen og Underviisningen i Academiets Skole. Det Særegne i Planen for Sorøe Academie S. 14, i dets Organisation S. 15. Underviisningsgjenstande i Academiets Skole S. 16. Underviisningens Fordeling i Classer og Timer S. 17. Underviisningsplan S. 19. Examen Artium ved Academiet S. 19. Skolens Examina S. 20. Skolen betragtet som Realskole. Fordringer ved Elevers Antagelse i Skolen S. 21. Udgifterne for en Eleve S. 22. Masse og Mangfoldighed af Underviisningsgjenstande S. 23. Dagsdaglige Orden i Opdragelsesanstalten. Bespiisning, Ferier, Fritid, Fornøielser S. 24. Localerne S. 27. Opdragelsens Beskaffenhed og Opsynet S. 29.

Andet Kapitel. Den academiske Lærestiftelse og den academiske Undervisning. Planen for den academiske Lærestiftelse. Hensigten med de academiske Foredrag S. 31. Forelæsninger og Ovelser S. 32. Disses Fordeling i tre Semestre S. 33. Den filosofiske Examen S. 35. Den academiske Disciplin S. 35. Udgifterne for Akademisternes. Ordenen i Akademistboligen S. 36. Localer. Videnskabelige Apparater S. 38. Akademiets Frequenter S. 39. De academiske Læreres Stilling i videnskabelig Henseende S. 40.

I n d l e d n i n g.

Om Underviisning og Opdragelse i lærde Skoler i Almindelighed.

Det er Videnskabernes høie Formaal ligesformig og stedse fremskridende at udvikle hos Menneskeheden eller bringe til Udvikling Anlæg og Spirer til en uendelig, og derfor aldrig opnaelig Fuldkommenhed. Det er Opgaven for den videnskabelige Underviisning, at hiin Hensigt kan opnaaes under et virksomt Opsyn med og Befordring af den videnskabelige Dannelse. I intet af de borgerlige Samsund, hvori Menneskeslægten har deelt sig for lettere at realisere sin Idee, viser sig anderledes Diemeed af Videnskab og videnskabelig Underviisning. Er den høieste Fuldkommenhed, den størst muelige Udvikling af de menneskelige Anlæg hele Menneskehedens Formaal, saa er den ogsaa Formaalet for Folk og Stat, som kun er en Afspæiling, et Billede i formindsket Maalestok, en Form, afspaaset efter særegne Forhold, af hiint store Samsund, der har een Herre og een Lov.

Det Høieste er kun Eet, og alt udenfor dette Ene er Middel til at opnaae eller nærme sig det Høieste. Videnskaberne have ikke absolut Værdie; den rette Kjærlighed til Videnskaberne er en Kjærlighed til det, som ved Videnskaberne, deres Dyrkelse og Anvendelse skal vindes for den Enkelte og det Hele; Underviisning i Videnskaberne og Opmuntring til at pleie dem for deres egen Skyld bør være Veiledning og Opmuntring til at erhverve den formelle Dannelse og de materielle Kundskaber, hvorved et høiere Diemeed kan opnaaes. Der gives ogsaa et videnskabeligt Afguderie, reent og agtværdigt i dets Udspring, men forvildet i dets Retning, hvorved Mennesket i sin aandelige Tragten fjerner sig fra sit eget rette Maal, og egoistisk affondrer sig fra det Samsund, hvortil han hører, og hvis Formaal han bør hellige ogsaa sine Kræfter. Intet ret Stort, være sig i Videnskab eller andet, udrettes, naar ikke Kjærlighed besjæler Mesteren; men denne maa dog være sig bevidst, hvorfor han elsker, hvorfor han lever og virker; han kan ikke være fyldestgjort ved den blotte Tilfredsstillelse af en indre Drift og den egne Nydelse, som

deraf flyder. Det er ikke lærde Enthufiafter og Anachoreter, som den videnskabelige Underviisning stræber at danne, men oplyste, virkelig dannede og kundskabsrige Mænd, som tage oirkeligt Borgerkab i det moralske Samfund.

Menneskeslægten har fra dens Barndom indtil den Manddomsalder, hvori den, idet mindste i vor Verdensdeel, befinder sig, kun gradviis og under megen Bølgegang udviklet sine Kræfter; den ene Slægt har arvet den andens Forarbejder, Erfaringer, Kundskaber og Dannelselementer. Intet Individ vilde i eet eller flere Liv, om de gaves, kunne isoleret og ved egen Kraft tilegne sig uden hine arvede Forarbejder en lige Dannelse eller Cultur. Det behøver Underviisning; ligemeget om Skolen er et Værksted eller en Høresal eller et Bibliothek. Den rette Videnskabsmand maa sætte sig i Besiddelse af tvende Færdigheder: Færdigheden at kunne modtage, lære selv og drage den størst muelige Fordeel af Andres Indvirkning paa ham, og dernæst Færdigheden at kunne give, belære Andre og indvirke paa dem. I disse Færdigheder ligger Begrebet af al Underviisning, subjectiv og objectiv taget. Disse Færdigheder selv ere Videnskab.

Staternes Endemaal er aldeles moralsk; deres Udvikling og Tilnærmelse til dette Maal berøer i deres normale Tilstand, saavidt menneskelige Love virke og gjælde, paa Cultur, Cultur af enhver Art og sammes Udvikling. Videnskaberne kaste Lys over enhver Deel af det hele Statslegeme; i Varmen af disse Straaler fremdrives af Kjøernen de Spirer til det Gode og Nyttige, det Skønne og Høie, som ligger i Statens Idee og dens Væsen. Ligesom Aand og Legeme, den saakaldte døde Natur og den Kraft, som gaaer igjennem og opliver Naturen, hænge og høre tilsammen, saaledes er i Staterne den laveste og meest mekaniske Syssel noie forbunden med, understøtter og understøttes af den høieste aandelige Virksomhed. Alt er mere eller mindre en Ytring af Aandens Virksomhed, en Aarsag til eller Betingelse for aandelig Virksomhed og en Følge af Aandens Virksomhed. Det kan saaledes ikke være Hensigten med den videnskabelige Underviisning eller offentlige Læreanstalter i Staten udelukkende at danne Embedsmænd for Staten. Hensigten er for indskrænket. Videnskaberne angaae det Hele, ikke blot Styrelsen af Kræfterne, men Kræfterne selv. Saalænge den Fordom gjælder, at Skoler ere Drivhuse til at opelske Embedsmænd eller dem, som ere prædestinerede til Embedsmænd; at der studeres for at faae Brød i Statens Tjeneste og vinde Rettigheder til Levebrød igjennem anordnede Examina, saalænge indtage Videnskaberne og den videnskabelige Underviisning deels en snevrere deels en uværdig Plads, og fremvirke ikke den gennemgribende og fleresidige Cultur, som er deres Diemeed. Alle Kræfter skulle udvikles, de laveste med de høieste; Indsigter komme saavel Værkstedet som Raadhuset tilgode. Man erkjende ret Sammenhængen mellem alle Statens Dele. Da den ene Virksomhed ikke kan bestaae uden den anden, er det vigtigt, at

enhver Virksomhed i Staten nyder fuld Agtelse i Forhold til den Indsigt, Dygtighed og Fremgang, hvormed den udøves. Det er ingen Degradation at træde med Kundskaber og Dannelse, erhvervede ved videnskabelig Underviisning, ind i de borgerlige Syslers Kreds; det er meget mere en Ære og en Fortjeneste af det Offentlige, just derved at kunne adle og forædle disse, og modarbejde en for Staten i det Hele og Næringsveiene i Særdeleshed skadelig Fordom. Værket adler Manden, og Manden Værket.

Underviisning er i og for sig selv Opdragelse i et moralsk Niemeed; thi dens Maal er en harmonisk Udvikling af de aandelige Kræfter, og idet den stræber at opløse enhver Strid imellem disse og at underordne dem det Høieste, opløser den Stoffet til det Onde og forebygger Strafald fra det Høieste. Dette gjælder ikke blot om den religiøs-moraliske Underviisning, men om enhver forstandig videnskabelig Lære. Sjælen er een og udelelig. Udviklingen af de intellectuelle Kræfter medfører tillige Udviklingen af de moraliske. Sande og klare Begreber, sammenhængende og omfattende Kundskaber give de rigtig ledende Grundsætninger i Livet; og, ere de virkelig blevne vor Eiendom, da give de baade Tilbøielighed og Styrke til at følge disse Grundsætninger. Selv de tilsyneladende materielle Kundskaber, anvendte paa det Materielle, Verdensklogskaben, hvilken ofte tænkes forskjellig fra og stridende mod Levnets Viisdom, fore rigtig betragtede til til Moralitet, idetmindste til en legal Handlemaade, der i vel ordnede moraliske Samfund ikke kan være meget afvigende fra den moraliske Handlemaade. Den egoistiske Klogskab maa dog tilsidst erkjende, at det, der skal bringe endelig Fordeel, ikke tør være i Strid med de moraliske Grundsætninger, som ere Basis for hele Samfundet.

Men er Videnskab i dens Fuldenndhed Viisdom, saa er der dog et stort Mellemrum mellem Begyndelsen og Enden; der er en Alder, i hvilken den fulde Erkjendelse ikke kan tænkes, en Alder, i hvilken den bedste Meddelelse af de bedste Kundskaber ikke formaaer at raade med Sandfelighed og Videnskaber, en Alder, i hvilken Mennesket særlig behøver at optugtes og opdrages. Opdragelsen i dette Ords indskrænkede Betydning maa i denne Alder skride jevnfides frem med Underviisningen. Begreber og Grundsætninger maae ikke blot læres, men deres Anvendelse paavises og overholdes under et stadigt og virksomt Opsyn. Ligesom Barnet behøver en ganske speciel Veiledning i det Intellectuelle, som ikke kan blive det til Deel, hvor Læreren maa dele sig mellem Mange, saaledes udfordres en lige speciel Opmærksomhed paa dets moraliske Dannelse. Den private Underviisning er derfor i et vist Stadium af Umyndighedsalderen at foretrække for den offentlige, naar isovrigt de private Lærere og Opdragere ere, som de bør være. Men naar den private Underviisning og Opdragelse ikke svarer til sin Hensigt, da bliver under gode Garantier den offentlige at foretrække selv i hiin Alder. Dog Barnet skal ikke opdrages for Huset og Familien alene, men for Folk og Stat, Verden og Menneskehed; det skal være

Borger i Staten; det skal kjende Verden, paavirkes og afflibes ved Berøringer og Rivninger, af Jevnaldrende og Eldre. Den Eensidighed, som gjerne klæber ved den private Opdragelse, maa vige for den Fleresidighed, der udmærker den offentlige. Naar altsaa den første Grundvold er lagt i Huset, hvorpaa der med nogen Sikkerhed kan bygges frem, baade i intellectuel og i moralsk Henseende, bliver dernæst Skolen den bedste Opdragelsesanstalt. Vist nok fattes det ikke i Skolens blandede Hob paa flette Exempler, Anledninger og Fristelser til det Onde; men man maa dog formode, at de gode Exempler og Hjælpemidler og Opmuntringer til det Gode ere endnu flere, hvor Niemedet netop er Ungdommens Forædling. Der vindes ingen Styrke uden Arbejde og Kamp. Berørelsen med Fiender af det Gode og den moralske Orden (hvilket i Skolen dog ikke betyder mere end istsindige Venner) maa derfor ikke altfor ængstelig undviges. Kunne vi undgaae deres Aande i Barndommen, vi ville dog træffe sammen med dem i Manddomsalderen og i den større Kreds, hvori vor Bane falder; tidlig eller silde maae vi støde sammen med dem, og vel, at vi ere nogenslunde forberedte og vante til Kampen, medens Ungdoms lærere og Opdragere endnu kunne række os Haanden. Skolen er en liden Stat for sig, som forudsætter Love og Lydighed, Regjerende og Adlydende, hvor den Unge tidlig lærer at underordne sin Villie et høiere Niemeed og at nyde sin Frihed paa en saadan Maade, at han hverken hindrer Andres Frihed eller sin egen nu og i Fremtiden. Skolen er en liden Stat, hvori det moralske Niemeed mere træder frem end i den store Stat, fordi alt i samme er beregnet paa Udviklingen af ægte Humanitet, af de intellectuelle og moralske Kræfter. Skolen er saaledes den meest passende Dannelsesanstalt for vordende Borgere, naar den er som den bør være, og Barmet er kommen saavidt, at det rigtig kan benytte den.

Men Skolen maa da virkelig være indrettet saaledes, at den meddele, hvad Mennesket og den vordende Borger meest behøver. Den maa ikke være organiseret for en enkelt Klasse af Lærde, eller beregnet paa udelukkende at danne Embedsmænd. Dens Hovedformaal er harmonisk at udvikle Kræfter, uden forud at bestemme disses Retning. Kunns efter dette Formaal bør anslaaes den Vægt, som tilkommer ethvert Sprog, enhver Videnskab, enhver Færdighed i Underviisningen; derefter beregnes det Maal af Tid, som bør anvendes til hvert Fag især. Anden Rang gjelder aldeles ikke imellem Underviisningsgjensstandene i Skoler for den opvoxende Ungdom. Først naar den almindelige Dannelse er fuldbragt, saavidt den i en Skole kan fuldt bringes, da er den specielle Underviisning og Dannelse til noget specielt og til en speciel Bestemmelse for Livet paa sit rette Sted. Denne speciellere Uddannelse bør da ikke søges hist, men i snevrere Kredse, hvor de almindelig udviklede Kræfter concentreres mod et særskilt Maal. Det er saaledes ganske i sin Orden, at et Universitet deler sig i Faculteter og affondrede Studier, og byder en videre, intensiv og extensiv Underviisning i særegne Videnskabsfag; at der gives mili-

taire Academier, polytechniske Instituter, Agerdyknings-, Forst- og Handelskoler o. s. v. i enhver vel ordnet Stat. Men det Almindelige, baade Realia og Formalia, som er den rette Grundvold for det Specielle, hører de forberedende Skoler til.

Den formelle Dannelse er Diemedet for al Underviisning; den er den blivende Eiendom, som hverken Aar eller Vold kunne berøve Sjælen. Denne formelle Dannelse kan ikke bibringes uden ved Meddelelsen af materielle Kundskaber, ligesom den paa den anden Side giver Aanden Modenhed og Dygtighed til at modtage, bearbejde og tilegne sig disse saaledes, at Resultaterne ligesom gaae over i Sjælens Væsen selv. De materielle Kundskaber selv blive atter Midler til at skride videre frem i formel Dannelse og, understøttede af denne, Midler til at virke til Gavn i det borgerlige Liv. Realia og Formalia ere saaledes uadskillelige i Oplysningsprocessen; de understøtte hinanden gjensidig, og maae være nøie forbundne i ethvert Underviisnings-system. Men saadanne Formalia bør foretrækkes eller fortrinlig drives, som med en lige Indflydelse paa Dannelsen overhoved derhos udstyre Sjælen med den største Fylde af nyttige Kundskaber.

Den lærde Underviisning i Skolen deler sig i tvende Hovedgrene: den i Sprog og den i Videnskaber. Hensigten med Sprogunderviisningen er: deels at meddele den logisk-philosophiske Dannelse, som flyder af Sproglæren og Stilen rigtig behandlede, umærkelig*) at udvikle den Philosophie, de Resultater af en naturlig Tænkning, som ligge i Sprogens Bygning eller lede Ungdommen til at udvikle dem hos sig selv; deels at give Ungdommen Midler til at uddannes og belæres ved Læsningen af Skrifter, hvori Tænkningens og Erfaringens Frugter ere nedlagte; deels endelig at give i Sprogfærdighed Midler til at udtrykke sig rigtigt og med Lethed i de Livets Stillinger, hvor fremmede Sprog behøves. Ethvert Sprogs Studium giver Leilighed til at bibringe den logisk-grammatisk Dannelse i den Grad, den for Ungdommen er fornøden, eller Ungdommen er modtagelig for samme. Da Sprogene, altsom Nationerne udvikle sig i Dannelse, nødvendig maae optage denne Dannelse i deres Væsen, fordi Ordet er den legemliggjorte Tanke og maa holde Skridt med denne; da Sprogene med den stigende Cultur maae blive fuldkomnere: saa synes det endogsaa, at de nyere og levende Sprog maatte være vigtigere og fyldigere til logisk-grammatisk Dannelse end de ældre og døde Sprog; de synes dertil at være saa meget hensigtsmæssigere, som deres Land ligger nærmere ved vor Ungdoms Ideekreds, og Grundene til Constructioner og Forandringer lettere kunne findes, hvor det levende Ord veileder, end hvor Grundene ofte vanskelig skulle udfindes ved sammenlignende Studium af døde Mindemærker. Dersom de nyere Sprog i Virkeligheden ikke yde samme Stof til logisk Dan-

*) Vi bruge med Flid dette Udtryk, fordi en egentlig Sprogphilosophie ikke hører Skolen til. Alle Raisonnementer ere utidige, naar Stof og Evne til at raisonere fattes.

nelse som de ældre, maa Grunden dertil upaatviseelig være den, at deres Aand og Bygning ikke er bleven undersøgt med samme Flid, eller deres Grammatik behandlet med samme Omhu som de ældre Sprog.

Hvad den anden Hensigt af Sprogunderviisningen angaaer, da er det sneverhjærtet, utaknemmeligt, og det røber Ukyndighed i Oplysningens Historie at ville nægte, hvad Nutiden og dens Cultur skyldte Oldtiden og den classiske Litteratur. Denne Litteratur griber endnu mægtig den deri Indviiede ved sin Sundhed, Kraft og Eiendommelighed, og overgyder med sin Aand, men ogsaa kun den Indviiede. Tor man i Almindelighed forudsætte hos en Skoles Ungdom den Sands, de Forkundskaber, den Løsrivelse fra det Nærværende og det historiske Kjendskab med Oldtiden, som behøves for ret at smage og tilegne sig denne Litteraturs Frugter? — Med Møie arbeide Disciplene sig igjennem Sproglæren og Glosfariet for at kunne læse en Auctor under Læreren's Veiledning, og kaldes efter fuldendte Skolestudier til andre Studier og Syssler, fra hvilke hiin Litteratur ofte ligger saa fjernt som mueligt. De have lært og læst for at glemme, naar ikke Philologien selv bliver deres Livs Studium; kun det formelle Præg bliver tilbage. Vi tør paastaae, at den Tid er til Ende, da den gamle græske og romerske Litteratur var det fortrinligste, endstige det eneste Dannelsesmiddel, som Tilfældet var nogle Aarhundreder tilbage i Tiden. Ingen nyere Litteratur savner Classikere. Det er vigtigt at kjende Oldtidens Aand, men endnu vigtigere at trænge ind i den nærværende og nærmest foregaaende Tids Aand; thi det er i den, vi leve; det er det Nærmeste, hvorfra vi maae gaae ud i vor Digten og Tragten.

Hvad den tredie Hensigt med Sprogunderviisningen angaaer, da er det bekjendt, at de gamle Sprog have ophørt at være Meddelelsesorganer, uden i en yderst indskrænket Kreds; de have ophørt at være Folkesprog. I det Sprog, hvori Manden tænker, bør han udtrykke sig; ellers lider baade Tanke og Udtryk. Modersmaalet og de nationale Litteraturer vinde Dag for Dag mere tilbage af deres naturlige Ret. Dannelse er Alles og ikke en privilegeret Stands Rettighed; ogsaa den Borger, som ikke er de lærde Sprog mægtig, maa kunne benytte Litteraturen som Middell til sin Dannelse. Selv i den indskrænkede Kreds, i hvilken det gamle Romersprog endnu er Meddelelsesorgan, maatte dette og Videnskaberne maaskee være bedst tjent med, at et nyere Sprog traadte i Stedet; thi hiint Sprog tales og skrives af de Fleste saaledes, at det virkelig læm læstes, og i dets læm læstede Stikkelse ofte ikke vilde gjenkjendes af en Romer; det har som dødt Sprog ikke længere Ord og Bendinger for en nye, forandret og udvidet Idee og Erfarings Kreds; dets Brug har ofte hindret sand Videnskab og klare Tanker i at træde frem; det har ofte været et Dække, hvorunder Uorden i Tanker eller Uvidenshed har skjult sig. Vi maae ansee det som en Misbrug overalt, naar dette Sprog bruges som Meddelelsesorgan, hvor det kommer an paa Sagen selv, der skal udtrykkes, og paa at kunne med Lethed og Lydelighed

fremfætte sine egne Tanker og Viden eller prøve Andres, f. Ex. ved academiske Examina. Dog med alt dette er det aldeles ikke vor Mening, at de lærde Sprog burde forbigaaes i den lærde Dannelse. Ogsaa hine herlige og ærværdige Oldtidsmindesmærker være tilgængelige for Ungdommen, og hvad Mand og Lærdom i en nyere Tid har udtrykt i hine Sprog komme den tilgode. Men vi mene kun, at de nyere Sprog have omtrent ligesaa stor formel og større materiel Vigtighed.

Bed Underviisningen i Videnskaber er ligeledes det Formelle meest at agte paa. Sjælens Evner skulle udvikles, Tankerne vækkes, den ene Tanke logisk bygges paa den anden, men ogsaa Tankestof meddeles. Materie og Form ere her som overalt uadskillelige. Men ikke alle Videnskaber, som kunde bringe de formelle Frugter for Dannelsen, ere derfor lige passende for Ungdommen, ligesaa lidt som ethvert Sprog i Sprogunderviisningen. Videnskaber, som for at forstaaes forudsætte andre Videnskaber, der ere over Ungdommens Evner, ligge fjernt fra dens Tankegang og Erfaring, overspringe Mellemledene og føre ind i en Sphære, hvortil Lærlingen ikke er moden, og hvori han let forvirrer sig, bør være forbiiste af Skolen. Derimod ligge de Videnskaber Ungdommen nær, som meddele de Begreber og Kundskaber om Gud, Mennesket, Naturen og Livet, hvorefter den kan besvare sig de første og naturligeste Spørgsmaale, og hvor paa der med Sikkerhed kan bygges videre. Vi finde derfor den Kreds af Videnskaber, hvori vore lærde Skoler indføre, aldeles hensigtsmæssig. Kun var det at ønske, at der maatte gives mere Leilighed til at gjøre Ungdommen bekendt med Naturen, dens Kræfter og Frembringelser, ogsaa fordi Bekendtskab med Naturen forudsættes for at forstaae andre Skolevidenskaber f. Ex. Jordbeskrivelsen, rigtig behandlet. Tiden dertil vilde neppe fattes, naar der brugtes mere Døgnomie navnlig med Sprogunderviisningen, og Grammatiklæsningen indskrænkedes til de nødvendigeste Fundamenta. Men saa vist Religion og Bibelhistorie, Mathematik, Naturhistorie, Geographie og Historie ere de rette fundamentale Videnskaber i Skoleunderviisningen, saa vist er det, at det berøver paa Plan, Maal og Methode, om Underviisningen deri skal svare til sin Hensigt.

Den Tid, som i Underviisningen tildeles ethvert Sprog og enhver Videnskab, maa være afmaalt efter Gjenstandens Vigtighed og Underviisningens Vanskelighed, i det Hele efter Maalet, som skal naaes. Det er lettere at ordne Underviisningsstimer, Maal og Pensa efter deslige Synspuncter end at udfinde og gennemføre den Methode, hvorved Ungdommen lettest og bedst føres til det foresatte Maal. Heri viser sig Lærerens Konst; det er ikke nok, at han er Videnskaben eller Sproget mægtig, at han har den Fylde af Kundskaber, som Underviisningsfaget kræver, at han har Kjærlighed for sin Videnskab og sit Kald; han maa tillige vide med

Ekjønformhed, i passende Korthed og Fuldstændighed, med Orden og Tydelighed at kunne meddele Disciplene, hvad de af hans Forraad skulle tilegne sig. Denne Kunst er mere medfødt end lært. Der gives meget faa Hovedregler for dens Udøvelse. Methode i det Enkelte lader sig ikke foreskrive. Methoden varierer ikke blot efter Læreren's Subjectivitet og Individualitet; men ogsaa efter Lærlingens Beskaffenhed og de Mangler, som klæbe ved Skoler i Almindelighed.

Skolerne have Mangler, som — hvis det var tænkeligt — ikke den bedste Samling af Lærere, der havde de ypperste Kundskaber og Underviisningsgaver og virkede samvittighedsfuldt og eendragtigt mod det store Formaal for Underviisningen, kunne overvinde.*) Den fornemste Mangel eller Vanskelighed er den Ujevnhed og Ulighed i Anlæg og Forkundskaber, som finder Sted mellem Disciple, der i een og samme Klasse skulle nyde fælleds Underviisning. Classerne ere for faa; under den almindelige Inddeling i fire Classer nødes Læreren, i toaarige Cursus for hver Klasse, at dele sig og Timen mellem to eller flere Hold; ofte er den halve Deel af Timen tabt for den halve Deel af Classen; ofte kan Læreren intet udrette i en halv Time. Det Maal og den Methode, som maatte passe sig for nogle Disciple i samme Klasse eller paa samme Hold, passer ikke for Alle. Disciple kunne være fremrykkede i noget, som hører Classen til, og staae tilbage i andet; vilde man lade dem i Underviisningsdøgnet vandre timevis fra Klasse til Klasse efter den foranderlige Fremgang i de forskjellige Fag, da vilde Uleilighederne blive meget større. Den Inddeling i Timer, som nu bruges i Skolerne, og som vistnok har store Fortrin for den forhen brugelige Lectieinddeling med faste Lectielærere for alle Fag, har dog den Mangel,

*) Vi forbigaae de Mangler ved det lærde Skolevæsen, som ligge i Lærernes Stilling og Vilkaar. En høiagtet Pædagog (Suhr's Bemærkninger om det lærde Skolevæsen; Kjøbenh. 1831, S. 39 fgd.) har nyelig udhævet de vigtigste. Vi tilføie kun dette. Da en Skole ikke er tjent med hyppige Skiftninger af Lærere eller med altfor gamle eller altfor unge Lærere; da de theologiske Candidater ere og endnu længe maae og bør være den Stamme, hvoraf Adjuncter tages: saa vilde det være hensigtsmæssigt, om det mere, end hidtil er skeet, maatte komme i Betragtning til fortrinlig Befordring i det Geistlige, naar en theologisk Candidat havde tjent med Væe et vist Antal Aar f. Ex. 6 til 8 Aar i Skolesaget. Skulde en enkelt af Landets lærde Skoler nyde denne Fordeel, ønske vi den til Lykke, men maae da beklage, at derved opstaae ulige Vilkaar for Læreanstalter, som skulle arbejde frem og kappes under lige Betingelser. Successiv Skifte af Lærere er mere gavnligt end skadeligt. Erfaring lærer, at de fleste Pædagoger efter 5 til 6 Aars Forløb tabe Hyst og Interesse for deres vanskelige og eensformige Dagsgjerning. Altfor hyppige Skifter behøver man ikke at bestrænge; thi et ungt Menneske finder ikke lettelig andetsteds en Løn af 400 Rbdlr. r. S. aarlig for 4 til 5 Timers daglige Arbejde; han kan ikke i sit 20de til 24de Aar vente, at Staten i Skoleembede skalde byde ham Vilkaar, som i adskillige og maaskee de fleste andre Embedsstillinger ikke opnaaes før det 30te til 34te Aar.

at den hindrer Læreren i frit at disponere over Tiden; han forjages fra Kathedret af sin Successor, naar Timen er til Ende, om han end havde meget at sige til sit Foredrag. Der maatte vel være enkelte Underviisningsfag, som kunde nøies med en halv Time, andre, som kunde behøve 1½ Time. Dog denne Vanskelighed kan tilnærmelsesviis afhjælpes derved, at enhver Lærer (der gjerne har flere Underviisningsfag) saavidt mueligt faaer sine Underviisningstimer i hver Klasse samlede til friere Raadighed over Tiden. Netop i de Skoler, som ansees for de bedste og derfor ere de meest besøgte, ere de enkelte Classer overfyldte; det koster Nøie at holde Orden mellem de talrige Disciple, hindre Forstyrrelser og fængsle Opmærksomheden til Foredraget; Examinationsminutterne, som kunne tildeles hver Discipel, falde sparsomt, og det er netop ved Examinationen, at der skal læres meest. Denne Mangel træffer gjerne Begyndelsesclasser i Særdeleshed og føles mest i samme, fordi Elementerne og Barnet kræve den mest udeelte Opmærksomhed. Enhver lærd Skole efter nuværende Indretning burde have idetmindste sex Classer og helst aatte, med eetaarigt Cursus for hver Klasse. Dersom Udgifterne til et fordoblet Antal Lærere ikke kunde udredes, maatte Underviisningstimerne Tal paa Skolen hellere indskrænkes, og Hjemmesiden stærkes og spændes i de fordobblede Timer, som anvises den. Fire gode Skoletimer, tilfulde benyttede, ere fyldigere end sex Skoletimer, som kun halvt benyttes. Den Kunst at fængsle Disciplenes Opmærksomhed ved Foredraget, vilde blive meget lettere, jo mindre Tallet af Disciplene er, og jo færre de sammenhængende Underviisningstimer. Veiledning og det levende Ord af Læreren Mund kan ikke undværes. Men naar dette Ord er udtalt og vel opfattet, da udretter fuld Selvvirksomhed i frie Forberedelsestimer langt mere end den tvungne og halve Selvvirksomhed i Ledebaandet. Gjælder end ikke dette om Børn i en Skoles lavere Classer, saa gjælder det om de mere voksne og fremrykkede Disciple i Skolens høiere Classer.

Vi kunne ikke forlade disse almindelige Bemærkninger om Underviisning i Skoler uden kortelig at berøre en meget væsentlig Side af den offentlige Opdragelse. Det er i vort Aarhundrede's Aand at fremhæve de aandelige Momenter — et hæderligt Beviis isøvrigt paa Culturens Fremgang. Der fordres nu meget mere til Navn af en dannet Borger end nogenfinde før, og i Virkeligheden kræves større Anstrængelser for at komme frem paa de overfyldte Veie; Underviisningens Kreds udvider sig og der eftergives intet i Intensionen af det, som skal læres; det aandelige Arbejde tiltager i Masse, og det unge Legeme synes at maatte synke under Vægten af Sjælens Byrder. Og dog hører der et sundt Legeme til, for at Sjælen skal blive sund, og et stærkt Legeme for at dette kan være dygtigt til at udføre Sjælens Niemeed. Legeme og Aand, det Physiske og det Intellectuelle og Moralske, det Timelige og det Evide ere saa nøie sammen-

fjædede, at den harmoniske Udvikling af Legemet's Kræfter ved Siden af og i Forbindelse med den aandelige Dannelse maa i høieste Maade tildrage Opdragerens Opmærksomhed. Der bør derfor i Skoler vel agtes paa: at Ungdommen ikke overvældes med aandeligt Arbeide; at de anstrængende Underviisningstimer afveksle med de mindre anstrængende eller med Underviisning og Øvelse i Konster og Færdigheder, f. Ex. Skrivning, Tegning, Musik og Gymnastik; at Ungdommen ikke holdes i altfor tvungne Stillinger paa Skolebænken flere Timer i Råd; at der efter Underviisnings- og Forberedelsestimer bliver tilstrækkelig Tid til den i den legemlige Udviklingsalder nødvendige Hvile og Søvn; at der tilstaaes vel fordeelte Fritimer og Ferier til Lege, Morfskab og Recreation. Man betænke, at den Tid, i hvilken Ungdommen samler sig til fælleds Lege, ikke er tabt for den aandelige Udvikling og Opdragelse; her gjenvinder Sjælen Spændkraft; her øver sig Drengens Opfindsomhed og Tænkformhed; her paavirkes og affibes han af sine Jevnaldrende; her udfolder sig paa en naturlig Maade Barnets Individualitet; Børn ere klogere, end man i Almindelighed troer. Den stadigere Yngling har i sin Fritid en Leilighed til Morfskabslæsning, en frie Selskaben, som befordrer en frie og eiendommelig Udvikling i selvvalgte Retninger. Den opmærksomme Opdrager lærer at kjende den Ungdom, paa hvilken han skal virke, ligesaa vel under dens frie Lege og Betsjæftigelser som i den tvungne eller bestemte Sytten ved Kathedret's Fod, og kan efter saadanne Jagttagelser endnu bedre opnaae sin Hensigt. Det er fremfor alt de gymnastiske Øvelser og Lege, som skulle holde Ligevægten mellem Legeme og Sjæl i Læreaarene. De bør aldrig savnes ved nogen Skole. Ved dem udvikles og befestes de physiske Kræfter; ved dem vinder Legemet Værelighed og Anstand; ved dem reises den Vædel; de give Færdighed i at kunne hjælpe sig selv og Andre i farlige Stillinger i Livet. Dersom Skrivning, Tegning og Musik ikke have samme Betydning som Legemsøvelser i ovennævnte Henseende; saa ere de dog Færdigheder eller Konster, som paa en nyttig Maade bringe Variation ind i Studierne; de udvikle Sands for Formen og det Skønne, gavne og pryde Ungdommen, oplive og forfriske. Den mandige, dybe og karakterfulde Musik har derhos en moralsk Indflydelse paa Gemmet, som Oldtiden bedre kjendte og vurderede end Nutiden. En Choral, en Nationalsang, en livfuld Aria vækker ofte høiere og ædlere Forestillinger og Følelser hos den Unge end den bedste Tale, forudsat at begge forstaaes. Men ligesom Musikken kan forædle og styrke, saaledes kan den og fordærve og svække. Det berøer paa Musikens egen Charakter og dens Charakter, som øver eller modtager den.

Dersom en Skole tillige er en Pensionat eller Opdragelsesanstalt, kommer til hine legemlige Hensyn endnu anden Omsorg for legemlig Pleie af anden Art: sund og god Føde, passende og sunde Opholds-, Underviisnings-, Søve- og Forsamlings- Værelser, en bestemt daglig Orden, passende Hensyn til Klædebragt, Reenlighed af enhver Art, god Pleie i

Sygdom, o. s. v. Dog — dersom offentlige Opdragelsesanstalter mere forebygge de Forfælelser, hvilke den private Opdragelse er altfor tilbøielig til at taale, tillade eller begunstige; saa er det paa den anden Side vist, at der i offentlige Opdragelsesanstalter ikke kan tages det specielle Hensyn til Individet, dets legemlige Pleie og Fornødenheder, som af en Fader eller Moder i private Huse. De almindelige Regler og en almindelig Orden maa nødvendig fremherke i hine. Opdrageren er et Surrogat, i al Fald kun det bedste Surrogat, for gode Forældre; han hører Mange til og kan ikke være Alt for den Enkelte.

Forste Kapitel.

Planen for Sorøe Academie. Opdragelsen og Underviisningen i Academiets Skole.

Sorøe Academie blev gjenoprettet til en Tid, da det ikke var nødvendigt at forsøge det allerede tilstedeværende Antal af lærde Skoler, forsaavidt det er disses Hensigt at forberede til Embedsstudier ved Universitetet; det blev gjenoprettet i et Land og i en Provinds, som ved en oplyst Regjerings Omfarg allerede var rigelig forsynet med Dannelsesanstalter for vordende Embedsmænd. Der fandtes ved dets Gjenoprettelse paa Den Sjælland, udenfor Hovedstaden og dennes Skoler og Instituter ikke medregnede, sex lærde Skoler, altsaa en Skole for 40 til 50,000 Indbyggere. Ingen Provinds i Riget med Undtagelse af Laaland, Falster og Bornholm var i lige Forhold udstyret med lærde Skoler. Ogsaa afgave Rigets øvrige Skoler et i Forhold til Statens Trang tilstrækkeligt Antal af Candidater. Academiets Gjenoprettelse maatte under disse Omstændigheder have en noget særegen Hensigt. Denne Hensigt er udtrykt i de kongelige Statuter for Sorøe Academie af 28de Januar 1827 §§. 1—3. Det er ikke blot en Underviisningsanstalt, men tillige en Opdragelsesanstalt for et vist Antal af Statens Ungdom. Det er endvidere ligesaameget Academiets Formaal at udbrede videnskabelige Kundskaber i Privatlivets forskjellige Kredse og derved at virke til det offentlige Vel, som at forberede til Embedsstudier ved Universiteterne.

Det Særegne, hvorved Sorøe Academie adskiller sig, hvad dets Plan angaaer, fra de fleste Læreanstalter i den danske Stat, er følgende: deels at det er en offentlig Opdragelsesanstalt for Statens Ungdom, forsaavidt den offentlige Opdragelse maatte foretrækkes for den private, og i saadanne Forhold, hvor den private Opdragelse ikke kan finde Sted eller svare til sin Hensigt; deels at det som Underviisningsanstalt mere end andre lærde Skoler har den almindelige og statsborgerlige Dannelse til Formaal og i en længere Bane stræber efter dette Formaal, idet en academisk Læreanstalt, i den næieste Forbindelse med Skolen og Opdragelsesanstalten, modtager og fører videre dem, som dertil have modnet sig i Academiets Skole. Statuterne §. 41 og §. 43 have end mere udtrykt det Særegne i Planen derved: at Aldgangen til Agerdyrknings- og Forst-Institutet, som er forbundet med Academiet, først og fornemmelig tilkommer dem, som have faldendt deres Studier i Sorøe, og at det er andre end de egentlige Academister tilladt at benytte den academiske Underviisning. Efter denne Grundplan er Academiet indrettet i det Enkelte.

De Skatte, som af høihjerte Forfædre ere paa dette Sted nedlagte og aandeligt Liv og Dannelse tilegnede, have saaledes faaet en til Givernes Hensigt aldeles svarende Bestemmelse. Ikke blot Videnskaberne, men Stedet selv have arvet dem. Og saa er at paaagte en Fordeel af Academiets Gjenoprettelse, der vanskelig lader sig vurdere efter almindelige statsøkonomiske Beregninger: at nemlig en Deel unge Lærde og Lærere, som ved Academiet ansættes, blive i Stand til at leve og virke for Videnskaberne og at uddanne sig videre til endnu vigtigere Lærembeder; og at den høiere Videnskabelighed har faaet et Organ mere. Denne Fordeel er eller kan blive af megen Betydning i et lidet Land, som kun har eet dansk Universitet.

Det Eiendommelige i Planen træder frem i Academiets hele Organisation og understøttes i dets Udførelse ved den harmoniske Forbindelse af alle Delene og den Eenhed, som er bragt ind i Indretningen. Skolen og Opdragelsesanstalten forberede til Academiet og slutte sig saa noie til dette, at Overgangen er jevn, ligesom Overgangen fra en lavere til en høiere eller den høieste Klasse. Academiets Lærere ere, med Undtagelse af Lectorerne i Philosophie og Naturvidenskaberne, tillige Skolens Lærere, og kunne danne den dem betroede Ungdom i Classen saaledes, som de ønske at modtage den i Hørsalen. Dannelsen bliver harmonisk, og Skole og Academie smelte saameget mere sammen til en Eenhed, som Academiets Bestyrer tillige er Skolens og Opdragelsesanstaltens Bestyrer og baade med Academiets og Skolens Lærere overveier, inden de bringes til Udførelse, alle de Academiets og Skolens Anliggender, der egne sig til Behandling i Lærerforsamlinger.*) Underviisningen i Skolen gives af Director, otte Lectorer (hvis Underviisning meest indskrænker sig til Skolens øverste Klasse), fem Adjuncter (blandt hvilke Overlærer Wegener ogsaa giver Underviisning i øverste Klasse) og fire Lærere i Konsterne. Underviisningen ved den academiske Læreanstalt besørger af Director, ti Lectorer og tre Konstlærere. Opsynet med Eleverne i Opdragelsesanstalten udenfor Underviisningstimerne og forsaavidt Opdragelsen er forskjellig fra Underviisning, er, hvad det Physiske angaaer, betroet en egen Assistent, som tillige er Lærer i Gymnastik og Dands, men hvad det Intellectuelle og Moralske angaaer, en egen opsigtsførende Lærer, som boer i Opdragelsesanstalten. Den sidste Deel af Opsynet veksle forhen mellem fire i Academiets Hovedbygning boende Lærere; men for at tilvejebringe den nødvendige Eenhed i Opdragelsen, er ved en provisorisk Foranstaltning Inspectionen overdraget Overlærer Wegener alene. Det er tilladt Beboerne af Gorse Bye og allernærmeste Omegn at benytte Academiets Skole til deres Børns Underviisning, skjøndt Stiftelsen fornem-

*) Der afholdes regelmæssig hver Maaned en academisk Lærerforsamling, som bestaaer af Director og samtlige Lectorer, og en Lærerforsamling for Skolen, som bestaaer af samtlige Academiets og Skolens Lærere. I de academiske Lærerforsamlinger afgøres Sagerne ved Votering og Pluralitet; i Skolemøderne tages den Mening til Følge, for hvilken Director erklærer sig.

melig er bestemt til at være offentlig Opdragelsesanstalt. De blot Skolesøgendes Opdragelse og Pleie udenfor Underviisningstiden maae saaledes være vedkommende Forældre og Bærger overladte; men Bestyrelsen ønsker, og det er dens Pligt dermed at have Indseende, at denne private Opdragelse saameget mueligt stemmer overeens med den offentlige i Academiets Opdragelsesanstalt. Dennes Interesse kræver en saadan Eenhed. Naar der i Familielivet tilfødes Friheder og Uregelmæssigheder, som Opdragelsesanstalten ikke kan tillade, da er Exemplet og Sammenligningen til Skade for den sidste. Disciplinen ved den academiske Læreanstalt ligger under Director og det academiske Raad, der bestaaer af Director og samtlige Lectorer. Men den særegne Inspection i den Boelig, hvor de Academister, der forhen have været Elever, opholde sig, er overdraget en sammesteds boende Lector. Den hele locale Bestyrelse af Underviisning, Opdragelse, videnskabelige Apparater og Samlinger,*) Academiets Hauge, den indvortes Oekonomie, Opsynet med Academiets Kirke, Inventarier, Lysskoven, m. v., concentrerer sig i en Director under Overbestyrelse af den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler. Naar Director ved lovligt Forfald er forhindret i at varetage sine Forretninger, overtages disse af den Lector, som efter Anciennitet er den første.

Efterat have forudsøgt dette korte Omrids af Academiets Plan og Organisation, som tør forudsættes allerede at være noksom bekendt, ville vi i fuldstændigere Omrids give et Begreb om Underviisning og Opdragelse ved Sorø Academie og Skole, ikke uden den Hensigt at fuldstændiggjøre og rette de derom herskende Forestillinger.

I Academiets Skole gives Underviisning i Dansk, Latin, Græsk, Religion (Moral og Bibelhistorie), Geographie, Historie, Arithmetik og Geometrie i samme Udstrækning som i andre lærde Skoler. I det hebraiske Sprog giver Skolen ingen Veiledning, deels fordi Underviisning i dette Sprog mere er beregnet paa Dannelsen af en enkelt Klasse af Embedsmænd end paa almindelig Dannelse, deels fordi et Sprog mere og dertil et Sprog, hvis Natur er meget forskjellig fra de øvrige, vilde forvirre eller overvælde de Studerende. Iøvrigt have de Disciple, som specielt vilde forberede sig til theologiske Embedsstudier, aldrig savnet Leilighed til privat og uden Betaling at kunne lære Sproget af een eller anden Lærer.***) Derimod læres det franske og det tydske Sprog gennem alle Skolens Classer og til større Fuldkommenhed end i andre lærde Skoler. Disciplene anvises til at skrive og, saavidt mueligt, at tale disse Sprog. Egentlige Taleøvelser lade sig ikke anstille med hele Classer, men vel Øvelser, som nærme sig

*) Disse Samlinger ere dog under specielt Opsyn af de Lectorer, til hvis Fag de høre, og ved Bibliotheket er ansat en egen Amanuensis.

**) Saaledes har i sin Tid Dr. Fogtmann, nu Biskop i Ribe, og senere Overlærer Wegener undervist i Hebraisk.

dertil, f. Ex. den Dvelse uforberedet at oversætte mundtlig lette Dialoger og dramatiske Stykker. Den academiske Læreanstalt stræber i denne Henseende at efterhente, hvad der efter Sagens ikke kan naaes i Skolen. I de toende øverste Classer undervises tillige i det engelske Sprog. Endelig foredrages Naturhistorien igjennem alle Skolens Classer, ogsaa som en Forberedelse til siden at kunne desto bedre benytte de specielle academiske Foredrag over denne Videnskabs Grene. Men da man kunde berygte, at Ungdommen maatte blive overvældet ved Examensforberedelser, hvis den ved Examen Artium, som afholdes før Overgangen til Akademiet, skulde heri tillige aflægge offentlig Prøve, saa er Naturhistorie ikke indbefattet i Examensgjensstandene, og ihvorvel der ved hiin Examen aflægges Prøve i det engelske Sprog, saa kommer dog Charakteren for Engelsk ikke i Betragtning til Hovedcharakterens Bestemmelse. Dvelse i Skrivning og i Tegning fortsættes gjennem Skolens tre nederste Classer. Underviisningen i Musik, Gymnastik, Dands og Svømning (hvilken sidste Dvelse om Sommeren træder i Stedet for anden Gymnastik og Dands) gives gjennem alle Classer.

Skolens Classer ere fire. Under en aatteaarig Skolegang er der beregnet at medgaae to Aar i hver Klasse. Men ligesom Mangler i Anlæg og Flid stundom have forlænget Skolegangen for enkelte Disciple, saaledes have ogsaa opvakte og flittige Disciple fuldendt deres Skolekursus i sex til syv Aar. Da der under aarlige Opflytninger fra Klasse til Klasse nødvendig maa i visse Fag danne sig et dobbelt Hold, og Underviisningen udstykses mellem de mere og de mindre fremrykkede Disciple i Classen, saa er et femte Locale benyttet som Hjælpeklasse, hvori anden Afdeling af enkelte Classer i enkelte Fag undervises til samme Tid, som første Afdeling af en anden Lærer undervises i Hovedclassen. Dette er for nærværende Tid Tilfældet i fjerde (øverste) Klasse med Latin og Tydsk for Stilens Skuld, i anden Klasse med det græske Sprog, og i anden og første Klasse med det latinske Sprog. Lærernes Timer i de vedkommende Classer ligge saameget mueligt samlede, for at der bedre kan raades over en samlet Tid, idet der maaffee til den ene Underviisning ikke vilde behøves en fuld Time, til en anden derimod mere end en Time. Hvorledes Underviisningen er fordeelt Classer og Timevis, og af hvilke Lærere den for nærværende Tid gives, udviser nærmere vedføjede Tabel. Timerne i Musik have ikke kunnet angives efter Classer, da ikke den sædvanlige Klasseinddeling finder Sted ved denne Underviisning. Om Aftenen fra 5 til 6 gives Underviisning i Vocalmusik. De 12 ugentlige Underviisningstimer i Instrumentalmusik for enkelte Elever, som maatte have Anlæg dertil, ligge mellem 12 til 1 og 2 til 3 hver Eftermiddag. De Timer, som efter Tabellen ere Director anviste i Classerne, ere ikke Underviisnings-, men Examinations-, Timer, i hvilke han ugentlig prøver efter eget Valg Disciplenes Fremgang i forskellige Fag, og gjør sig bekendt med Underviisningens Gang i det Hele. I dette Diemed afgive Lærerne ved Slutningen af hver Maaned til ham en

fort Fortegnelse over det, som er gennemgaaet i Maanedens Løb. Iøvrigt har den ovenanførte Inspectionsforandring, ifølge hvilken Overlærer Wegener overgav sine Underviisningstimer i de lavere Classer til andre Lærere, medført til Skade for enkelte Fag en Deling mellem flere Lærere, der haabes hævet ved indtrædende Lærerskifte. Man har maattet midlertidig opoffre een Fordeel for en anden, som var endnu større.

Tabel over Underviisningstimernes Fordeling mellem Fagene i Sorøe Academies Skole.

Fagene.	IV Klasse.		III Klasse.		II Klasse.		I Klasse.		Sum af Timer.
Dansff	Jngemann	2	Lorenzen	2	Lorenzen	2	Lorenzen	3	9
Latin	Henrichsen	8	Høyberg	8	Høyberg } Mundt }	6	Mundt } Sibbern }	10	32 (44)
Græff	Wilster	3	Lorenzen	3	Høyberg } Lorenzen }	3	—	—	9 (12)
Franff	Kothe	6	Sibbern	6	Sibbern	6	Sibbern	2	20
Tydsff	Hjort	4	Lorenzen	3	Lorenzen	3	Lorenzen	2	12
Engelsff	Wilster	2	Wilster	2	—	—	—	—	4
Religion	Scharling	3	Scharling	2	Scharling	2	Scharling	2	9
Historie	Wegener	4	Wegener	4	Sibbern	4	Høyberg	4	16
Geographie	Wegener	1	Wegener	2	Høyberg	2	Høyberg	2	7
Mathematik	Kielsen	4	Mundt	3	Mundt	3	Høyberg	3	13
Naturhistorie	Bredsdorff	1	Bredsdorff	1	Bredsdorff	1	Bredsdorff	2	5
Directors Timer	Estrup	1	Estrup	1	Estrup	1	Estrup	1	4
Skrivning	—	—	Ugent. Prøvesfr.	—	Sibbern	3	Sibbern	3	6
Tegning	—	—	Harder	2	Harder	2	Harder	2	6
Gymnastik	Thomsen } Jung }	3	Thomsen } Jung }	3	Thomsen } Jung }	4	Thomsen } Jung }	4	14
Dands	Jung	1	Jung	1	Jung	1	Jung	1	4
Musik	Pedersen	—	Pedersen	—	Pedersen	—	Pedersen	—	—
Sum af ugentlige Timer for hver Klasse	Ugentl. Timer 43		— 43		— 43		— 41		170 (185)

Anmærkn. Det er ifølge en af den Kongelige Universitetsdirection approberet Overenskomst mellem Lector Scharling og Adjunct Mundt, at den første underviser i Religion ogsaa i Skolens tre lavere Classer.

Det er en bekjendt Erfaring, at intet bedre fremmer Underviisningen i Sprog og Videnskab end en forstandig, efter rigtige og indbyrdes samstemmende Principer, gennem Classerne fremfærdende Methode. Men, som vi ovenfor have bemærket, Metoder lade sig ikke nøiagtig og i det Enkelte bestemme; de maae nødvendig føie sig efter Lærernes Individualitet. Ofte kan en Lærer ved en mindre god Methode, som han forstaaer at anvende med Held, udrette mere, end han vilde udrette ved den i Ideen allerypperste Methode. Hvad derimod lader sig foreskrive er det Maal, der i ethvert Fag skal naaes i enhver Classe. Imidlertid ere dog Sorø Skoles nuværende Lærere blevne enige ikke blot om Maalet at naae, men ogsaa om Methoden at anvende for paa den simpleste og med Ungdommens gradvise Udvikling meest overensstemmende Maade at føie deres Disciple i hvert enkelt Fag og alle combinerede mod det Maal, som er bestemt for Sorø Academiets Skole. Den udførlige Underviisningsplan, som de overensstemmende med de for Skolen gjældende Bestemmelser have udkastet, er at ansee som et Depositum af Ideer, Vink og Erfaringer, hvorefter de selv rette deres Underviisning, og som de efterlade deres Eftermænd i Lærereembedet til Brug, Veiledning og Prøvelse. Underviisningsplanen underkastes en Revision ved hvert Skoleaars Begyndelse (i September), og følges derefter som Norm i Skoleaarets Løb. Den tør efter sin Natur endnu ikke blive Gjenstand for offentlig Meddelelse. Alle Lærebøger og Læsebøger, som bruges i Skolen, skulle være dertil auctoriserede af Universitetsdirectionen, og egentlige Dictater maae ikke træde i deres Sted.

De Hensaa, for hvilke Dimittenderne, som gaae over fra Sorø Skole til Academiet sammesteds, have at gjøre Rede ved Examen Artium i Sorø, ere i alle sælleds Examinationsfag af samme Omfang som det, der efter Bekjendtgjørelsen af 10de August 1818 fordres til Examen Artium ved Kjøbenhavns Universitet. Hvortil kommer: at der aflægges Prøve i Engelsk saavel mundtlig som skriftlig; at der aflægges skriftlig Prøve i Fransk og Tydsk ved Oversættelser fra Dansk i disse Sprog, og at den skriftlige Opgave i den nyere Historie besvares paa Fransk og bliver i Bedømmelsen af Sproget regnet under fransk Stil. Ved Examen Artium i Sorø aflægges ingen særskilt Prøve i de Konster og Færdigheder, som læres og øves i Sorø Skole. Examinationsfagene ere saaledes fjorten, nemlig: Dansk, Latin, latin Skil, Græsk, Fransk, fransk Skil, Tydsk, tydsk Skil, Engelsk, Religion med Bibelhistorie, Historie, Geographie, Arithmetik og Geometrie. Da Engelsk ikke kommer under Beregning, ere Specialcharaktererne, hvoraf Hovedcharakteren uddrages, tretten. Den uddrages efter følgende Regler: 1. I Dansk, Latin og Græsk gjælder en ringere Karakter end Laudabilis dobbelt til Nedsættelse af Hovedcharakteren. 2. Til at opnaae Udmærkelse udfordres 7 Laudabiles præ cæteris med ikke mindre end Laudabilis i de andre Rubriker. 3. Hovedcharakteren Laudabilis eller Haud illaudabilis bestemmes efter Fleerheden af disse Charakterer i de forskjellige Rubriker. I Tilfælde af

lige Antal af Laudabiles og Haud illaudabiles i de enkelte Rubriker bliver Hovedcharakteren Laudabilis, medmindre der er faldet Haud illaudabilis i een af Rubrikerne: Dansk, Latin eller Græsk; da Hovedcharakteren bliver Haud illaudabilis. 4. De fleste Laudabiles give det bedste Laudabilis i Hovedcharakter; ved lige Antal Laudabiles gjælde Laud. i de vigtigste Fag meest. Laudabilis p. c. kan i ingen Rubrik opveie eller hæve et Haud illaudabilis eller ringere Charakter i Bestemmelsen af Hovedcharakteren eller af Rangen mellem lige Hovedcharakterer. 5. Eet Non contemnendus gjælder til Hovedcharakterens Nedsættelse som to Haud illaudabiles og eet Nul som to Non contemnendi. Men eet Nul i hvilkensomhelst Rubrik eller to Non contemnendi udelukke som Beviis paa vedkommende Fags særdeles Forsømmelse under alle Omstændigheder den Paagældende fra Hovedcharakteren Laudabilis. 6. Eet Non contemnendus giver, naar to Haud illaudabiles komme til, Hovedcharakteren Haud illaudabilis. 7. Fem Non contemnendi eller og to Non contemnendi i tvende af Rubrikerne: Dansk, Latin eller Græsk, naar eet Non contemnendus i een af de andre Rubriker kommer til, give Hovedcharakteren Non contemnendus. 8. Eet Nul endogsaa med Laudabilis i de øvrige Rubriker giver Hovedcharakteren Haud illaudabilis. Men to Nuller med Laudabiles iøvrigt, saavelsom eet Nul, eet Non contemnendus og to Haud illaudabiles give Non contemnendus til Hovedcharakter. 9. Eet Non contemnendi eller to Nuller i Forbindelse med eet Non contemnendus eller med to Haud illaudabiles rejcere.

Academiets eget Lærv og dets inderlige Forbindelse med Skolen fordre, at ingen Umoden gaaer over fra denne til hiint. Det er af Vigtighed, at en Examen, som har Værd og Indflydelse lige med Examen Artium ved Universitetet, bevarer sin Ansæelse og Upartiskhedens Præg. Det er derfor anordnet: at Censuren af de mundtlige og skriftlige Prøver ikke overlades til Academiets Lærere alene, der have været Examinandens Lærere; men at to tilforordnede Profesorer fra Kjøbenhavns Universitet deeltage med den vedkommende Academiets Lærer i Bedømmelsen af enhver Prøve. Enhver Charakter er saaledes Resultatet af en tredobbelt Bedømmelse, hvori Academiets egen Stemme kun gjælder en Trediedeel. Saavel de skriftlige som de mundtlige Opgaver bestemmes udelukkende af de tilforordnede Censorer. Der er gjort alt, ogsaa med Opsynt ved de skriftlige Udarbejdelser, for at give denne Examen den fuldeste Afgørelse. Den er offentlig og holdes hvert Aar i Midten af Julii Maaned. Til denne og Skolens Hovedexamen, som følger umiddelbar derpaa, indbydes ved Program af Director eller een af Lectorerne efter Omgang.

For at prøve Disciplinens Fremgang og bestemme deres Plads i Skolen afholdes aarlig tvende Examina, en Hovedexamen i Slutningen af Julii Maaned og en Halvaarsexamen i Slutningen af Februar. Den første er offentlig, og efter Charaktererne ved denne samt ifølge Direc-

tors Overlæg med Lærerne i Translocationsmødet skeer Opflytningen fra Klasse til Klasse. Halv- aarsexamen derimod er privat, og bestemmer blot Disciplens Nummer i den Klasse, hvortil han allerede hører. Den har forsaavidt ikke anden Indflydelse paa Disciplenes Stilling end de maanedlige Omflytninger, der foretages efter Beregningen af de daglige Charakterer, som ere faldne i Maanedens Løb. Den har derhos tabt noget af sin Betydning derved, at Director har erholdt ugentlige Examinationstimer i alle Skolens Classer. Men da denne Examen foretages i flere og alle vedkommende Læreres Nærværelse, saa maa den paa den ene Side anspore Discip- lene og give dem en Maalestok for deres Kundskaber, og paa den anden oplyse vedkommende Lærere i Fagene saavel om disses Behandling som om Disciplenes Fremgang i samme. Den maa i det Hele ansees for at være en ligesaa gavnlig som opmuntrende Prøve, naar den ikke altfor meget afdelar og overskærer Heelaarets Cursus. Naar den første og simple Grundvold er fast lagt, maa der uden Ophold bygges frem. Idelige Repetitioner for en Examens Skyld standse og sløve den slette Discipel og vænne den Esterladne til at forsømme ved første Læsning, idet han stoler paa Skolerepetitionen. Der læres forholdsvis mere ved det Nye end ved Gjen- tagelser af det Gamle; det Gamle selv gjentager sig i det Nye. Endskjøndt disse Paastande ere almindelige, og maaskee i enkelte Videnskaber, i hvilke Hukommelsen er virksomst, taale Undta- gelser: saa formene vi dog i Almindelighed, at der uden Hensyn til Examina bør læses fremad i de to Trediedele af Skoleaaret, og at kun den sidste Trediedeel før Hovedexamen bør offres til Repetitioner i Underviisningstimerne selv. Man vænne Disciplen til ved første Læsning at mærke sig, hvad der er særdeles vigtigt og vanskeligt, eller hvad han selv finder vanskeligt; Repetitionen hjemme vil da falde ham let. Da Antallet af Lærere ved Sorø Academie og Skole er meget stort, saa kan Prøven til samme Tid afholdes i flere Localer, og Examina i Sorø tage derfor mindre Tid fra Underviisningen end Examina i andre lærde Skoler. Ved- føiede Schema for den Hovedexamen, hvortil der ved dette Program indbydes, vil oplyse om Examinationsordenen i Sorø. Naar Director ikke er tilstede, opgiver den ældste Lærer i Faget, der er nærværende som Censor, Gjenstandene for den mundtlige Examination. Director opgiver Thematata til alle skriftlige Prøver. Hovedkarakteren uddrages efter særegne Regler. Der afholdes ikke nogen egen Dimissionsexamen i Sorø; men Disciples Modenhed til at gaae over til den academiske Underviisning afgjøres af Director efter Overlæg med øverste Classes Lærere. I de til Vinteren i Særdeleshed bestemte Legemsøvelser og Dands aflægges særskilt Prøve om Foraaret.

Sorø Skole har ingen Real- eller Handels- Classer. Men intet af det, som læres i Skolens to nederste Classer, er overflødig for den, der attraaer Dannelse for det borgerlige Liv eller Næringsveiene, og hvis Bestemmelse det ikke er at blive indlemmet i den lærde eller

Embeds:Standen. Vi undtage ikke engang Begyndelsesgrundene i det latinske og det græske Sprog; thi det er bekjendt, hvormeget disse Sprog understøtte anden Sprogunderviisning, og hvormegen Indflydelse den grammatikalske Underviisning i det latinske Sprog, rigtig behandlet, har paa Ungdommens mentale og logiske Dannelse. De Timer, som dertil anvendes, kunne ikke ansees som tabte for en almindelig borgerlig Dannelse, og hvad der ibrigt læres i disse Classer af Dansk, Fransk, Lydsk, Religion, Historie, Geographie, Arithmetik, Naturhistorie, Skrivning, Tegning, Musik, Gymnastik, Svømning og Dands, egner sig fortrinlig til den Art Dannelse. Det er Sprog, Videnskaber og Færdigheder, som finde meest Anvendelse i Livet. Ifølge Statuternes §. 20 optages Jngen som Eleve eller skoleføgende Discipel, før han har fyldt sit tiende Aar eller mangler kun nogle faa Maanedes deri. Der fordres til Indlemmelse i Skolens nederste Klasse intet videre af Kundskaber og Færdigheder, end at kunne læse færdigt dansk og latinsk Tryk og Skrift, at kunne skrive det danske Sprog uden betydelige orthographiske Feil og at kunne regne de fire Species.*) Medbringer Barnet andre og flere Kundskaber og Færdigheder, saameget bedre for det og for Skolen. Den i hiin Alder antagne Eleve vil med det fjortende Aar kunne have gjenneingaaet de to nederste Classer, og altsaa netop være i den Alder, i hvilken Anlæg og Lyst til en bestemt Levevei og Virkekreds begynde tydelig at yttre sig, og i hvilken en fast Bestemmelse for Fremtiden ikke er for sildes tagen. Han har endelig nydt en offentlig Opdragelse, hvis Fordele for den vordende Statsborger ovenfor ere antydede.

Heller ikke falder denne Opdragelse altfor kostbar, i Særdeleshed hvis Udgifterne sammenlignes med dem, den private Underviisning og Opdragelse medføre. Stiftelsen giver enhver Eleve Underviisning, Boelig, Kost, Vask, Brænde, Lys, Oppasning, Tilsyn og Pleie i Sygdoms Tilfælde, og for en stor Deel Fornøielser; hvorfor han betaler aarlig til Academiets Kasse 200 Rbdlr r. S. i fire Terminer, hver Termin forud. Hvad der fordres, at enhver Eleve medbringer og vedligeholder af Gang; og Senge:Kinned, Klæder, Fodtøi m. v. er ikke

*) Andre Betingelser for Indlemmelse i Skole og Opdragelsesanstalt ere: at Aspiranten ikke er over 16 Aar gammel, og at hans Alder heller ikke er i altfor stort Misforhold til den Klasse, hvortil han efter sine medbragte Kundskaber maatte henhøre, og at han ikke har nogen betydelig Sjæls- eller Legems-Feil. Det er vigtigt, at den, som optages, er nogenlunde ligelig forberedt til en vis Klasse efter Skolens Fordringer. Skoleaaret begynder med 1ste September. Denne Tid er den rette Optagelsestid. Til enhver anden Tid taber Aspiranten ved at optages i Skolen, og Skolen taber ved hans Optagelse; thi han trænges midt ind i Underviisningens Cursus uden at kunne holde Skridt med de Ældre i Classen. Ansøgninger om Optagelse i Skole og Opdragelsesanstalt indsendes betimelig i Aarets Løb til den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler, ved hvilken og ved Academiets Director Vedkommende næriere underrettes om Betingelserne for Aspirantens Indlemmelse i Skolen eller i Skole og Opdragelsesanstalt titlige.

mere, end Brug kræver i anstændige Familier. Til Vedligeholdelse af Klæder og Fodtøj, til Bøger, Papiir, Lommepege, *) o. s. v., medgaaer i Almindelighed ikke meget over 100 Rbdlr. r. S. aarlig. Efter et Middeltal kan man antage, at en betalende Eleves Ophold ved Opdragelsesanstalten i Sorø koster 150 til 160 Species aarlig. Det er saa langt fra, at Academiet lucreer ved ovennævnte Betaling af 200 Rbdlr. r. S., at alene Udgifterne til Kost, Vask, Brænde, Lys, Oppasning og Pleie, de nødvendigeste Inventariers Vedligeholdelse samt de reglementerede Forlystelser i Aaret 1831 beløbe sig til 209 Rbdlr. Sølv for hver Eleve, idet Udgiftssummen divideres med Elevernes Antal. Udgifterne til Underviisningen, Læreres og Betjentes Lønninger, Bygningernes Vedligeholdelse o. s. v., ere aldeles ikke heri beregnede. Det er saaledes ingen overdreven Paastand, at Academiet giver selv de betalende Elever frie Underviisning og frie Boelig. Den skolesøgende Discipel, som ikke er Eleve, erlægger 30 Rbdlr. r. S. aarlig til Academiets Kasse. I det Tilfælde, at flere Brødre til samme Tid søge Skolen, kan en Moderation i denne Betaling tilstaaes. Gratistpladserne ved Academie og Opdragelsesanstalt, hvortil Kongen udnævner, ere ialt fjorten. Gratisternerne nyde i eet og alt samme Underviisning og Emolumenter som de betalende Elever og Academister. Til overordentlig Hjælp for Elever og Academister, **) baade betalende og ikke betalende, som ere Sønner af kongelige Embedsmænd, og ved Trang, Gliid og Opførsel qualificere sig dertil, har afdøde Districtschirurg Henrik Frederik Müller legeret til Sorø Academie en betydelig Capital, af hvis aarlige Renter er oprettet sexten Stipendieportioner, hver paa 50 Rbdlr. Sølv. Ansøgninger om dette Stipendium, forsynede med de fornødne Uformuenhedsattester, indgives til Directionen for Universitetet og de lærde Skoler, og skulle være indsendte inden Udgangen af hvert Aars Junii Maaned.

Man maatte maaskee befrygte, at Underviisningen i Sorø Skole mere end den i andre lærde Skoler fører til et Polyhistorie, som turde være lige farligt for Grundighed i Studier, Sjæls og Legems Sundhed; at den arbejder mere til en extensiv end til en intensiv Dannelse og anstrænger Ungdommen over dens Kræfter. Vi kunne vist nok ikke billige det Polyhistorie, som ytrer sig i en Alder, i hvilken de aandelige Kræfter allerede maae have bestemt sig et Maal, hvortil de skulle virke, og hvortil de ikke kunne virke i fuld Maade, saalænge de slagre mellem flere Yndlings- eller Mode-Studier. Det er at ofre for meget for en ustadig Lyst, Skinnet eller Tidens Krav paa fleresidig Dannelse. Ligesaa misligt det er, at den, som vil og bør være

*) Udgiften til Lommepege, Reiser i Ferierne og andre ikke reglementerede Forlystelser beroe aldeles paa Forældre og Bærger. Stiftelsen har her ikke anden Fordring, end at der ikke sødes til Skade for Opdragelsen, og at navnlig Lommepengene tilflyde Eleven af en Lærers Haand.

**) De skolesøgende Disciple, som ikke ere Elever i Opdragelsesanstalten, have ikke Afgang til Stipendiet, men vel Academister, som have været Skolesøgende.

ret hjemme i en vis Kreds, svæver ud i flere, ligesaa gavnligt er det, at Ungdommen, hvis Kreds endnu ikke er betegnet, bliver bekendt med og fæster Fod i forskjellige Egne, da den endnu ikke veed, hvor den skal finde blivende Sted efter et fornuftigt, paa Ansæg, Lyst og andre Motiver grundet Valg. Ungdommen kan lære grundigt mange Ting uden at geraade i Forvirring med sin Lærdom; det kommer an paa Ordenen, i hvilken den lærer, og Maaden, hvorpaa den undervises. Det er ikke den Alder, i hvilken Sjælen med dens halv udviklede Kræfter trænger ind i eller bør bringes ind i Dybhederne. Variationen i Læsningen hjælper lettere over de knudrede Veie. Skolestudierne ere indbyrdes beslægtede og understøtte hinanden, ligesom Videnskaberne udstraaale fra og mødes i eet Punct. Barnet lærer snarere flere Sprog til samme Tid end Manden, og gaaer med en naturlig Lethed og Bøielighed, som denne ikke kjender, over fra den ene Gjenstand til den anden, naar ikke Underviisningen gjøres det tungere og ubehageligere, end fornødent er. Iøvrigt ville Resultaterne af Examen Artium ved Sorøe Academie have overbevist om, at Grundigheden ikke lider forholdsvis mere i Sorøe Skole end i andre lærde Skoler under Mangfoldigheden af Underviisningsgjenstande. Af 36 Disciple, som fra Aar 1825 til 1831 ere dimitterede fra Sorøe Skole, have 25 erholdt Laudabilis til Hovedcharakter ved Examen Artium, og af disse ere tre blevne udmærkede; 11 have erholdt Haud illaudabilis, og ingen derunder. Underviisningstimerne i Sprog og Videnskaber og Timerne til Hjemmesforberedelserne i Opdragelsesanstalten ere ikke altfor mange; de første ere i Regelen 6 Timer daglig, og de sidste 4 til 5 Timer efter Aarstiden og Classerne. Baaede de første og de sidste afveje passelig med Fritimer og med Underviisning i Kunst og Færdigheder, som ikke anstrænge Sjælen, men meget mere ere beregnede paa at oplive og styrke Legemet.

Den daglige Orden i Opdragelsesanstalten er i det Væsentlige følgende. Eleverne vækkes om Sommeren Kl. 5 og om Vinteren Kl. 6 hver Morgen. Sommeren regnes fra 1ste Mai til 1ste September. Tyve Minuter, efterat Eleverne ere blevne vækkede, maae de efter Signal med Klokkerne være forsamlede i Lovsangsalen, hvor deres Paaklædning eftersees. Derefter nyde de deres Frokost, som bestaaer i Smørrebrød og kogt Melk. Fra Spisefalen begibe de sig til deres Præparationsværelser og læse over indtil Kl. 7,40', da der ombæres Smørrebrød paa Ramrene som Mellemmad. Kl. 7,50' ringes til Morgenlovsang. Eleverne forsamle sig tillige med de Skolesøgende og affynge, efterat Orden i Dragt o. a. er efterseet, den til Dagen bestemte Psalm. Efter Lovsangen begynder Klasseunderviisningen, som fortsættes indtil Kl. 12, kuns afbrudt ved et Frihedsquarter, i hvilket Elverne nyde deres Mellemmad af Hvedebrød. Timen fra 12 til 1 er, med faa Undtagelser efter Classerne, Fritid eller anvendes til Gymnastik. Kl. 1 ringes til Middagsbordet. Orden i Paaklædning eftersees, før der gaaes tilbords. Ved Middagsmaaltidet ere alle Lærere, som boe i Academiets Hovedbygning, og een

af Lectorerne, efter Omgang, tilstede, ligesom der ogsaa staaer en Plads aaben for Director, for at han blandt andet kan overbevise sig om Beskaffenheden af Beværtningen. Middagsmaden bestaaer alle Søguedage af to Retter Mad, saaledes som det ved særeget Reglement er bestemt, hvortil gives M, men om Søndagen af to Retter og Kage. Den Træfrugt, som falder i Academiets Hauge, leveres til Elevernes og Academiernes Bord. Ved festlige Leiligheder (saasom de tre store Høitidsdage, Nytaarsdag, Kongens Fødselsdag, den Dag Eleverne confirmeres eller de Confirmerede gaar til Alters, den Dag, Hovedexamen slutes ved Translocation) gives fire Retter Mad og saameget Vin, som Director anviser. Ogsaa Michels- og Mortens-Aften gives extraordinair Beværtning. En halv Time efter Middagsmåltidet d. e. fra Kl. 1½ til 2, er frie; men fra Kl. 2 indtil 2,55', da Klokkerne give Signal til Eftermiddagsunderviisningen i Classerne, læses over i Præparationskamrene. Underviisningen ophører i Regelen Kl. 5 undtagen for de Elever, som nyde Underviisning i Musik; for de øvrige er Tiden fra 5 til 6 Fritid, og Eftermiddagsmellemmaden af Hvedebrød ombæres da paa Kamrene. Om Sommeren fordrer Underviisningen i Svømming og Musik det Mæste af Tiden fra Kl. 5 til 7. Aftenpræparationerne skee om Vinteren fra Kl. 6 til 8½, dog er den sidste halve Time en friere Læsetid, hvori ogsaa kan musceres o. s. v. Om Sommeren derimod indskrænke sig Aftenpræparationerne til Tiden fra Kl. 6 eller rettere fra 6½ til 8. Derpaa Aftensmaaltidet, som bestaaer i Smorrebrød, belagt med Kjød og Ost, og kogt Mælk.*) Tiden fra Aftensbordet indtil Sengetid d. e. indtil Kl. 10, er ordentligvis Fritid, uden naar Underviisning gives i Dands, for hver Eleve en Time egentlig i Wintermaanederne. Med Undtagelse af Morgentimerne indtil Kl. 9 er Søndagen frie; dog maa Halvdelen af Elever og Skolesøgende hver Søndag bivaane Gudsstjenesen, ledsagede af en Lector og en Adjunct. De reglementerede Frier i Skolen ere:**) Julefesten fra 27de December indtil 3die Januar inclusive; Paaskefesten fra Onsdagen i Paaskeugen indtil tredie Paaske dag incl.; Pintsferien fra Dagen før Pintsfesten indtil tredie Pintsdag incl.; endelig hele Augustmaaned efter Hovedexamens Afslutning. Desuden har Skik og Brug indført andre ikke reglementerede Friheder, saasom: Dagene efter de anordnede Baller, Dronningens Fødselsdag, Markeds-eftermiddagene, Fastelavnsmandag og gjerne efter Omstændighederne en Eftermiddags-

*) Forhen beværtedes med en Ret varm Mad, Grød, Velling o. s. v. om Aftenen. Men efter Elevernes eget Ønske er det forandret.

**) Da Bestyrelsen ikke kan vide, hvorvidt Forældre, Børgere og andre Vedkommende ønske Elevernes Besøg hjemme eller paa fremmed Sted i Ferierne, eller hvorvidt de ville eller kunne udrede Rejsens Omkostninger: saa forlanges af Eleverne, at de forevise skriftlige Tilladelser til Rejsen fra Vedkommende. I de mindre Frier og til vanskelige Karstider tillades det ikke Elever at gjøre Reiser over Bellene.

frihed hver Maaned. En Eleve i Sorøe Academies Opdragelsesanstalt har saaledes foruden Søns og hellige Dage og to Maaneder af Aaret, som medgaae til Ferier og andre Fridage, regelmæssig tre, undertiden fire Timers Frihed daglig,*) deri ikke Spisetiden iberegnet, og nyder 7 til 8 Timers Søvn efter Aarstiden. Naar den ældre, flittige og opvakte Eleve kan afforte sine Forberedelsestimer og forudsættes at have fuldendt sine Præparationer før den bestemte Termin, formener den opsigthavende Lærer ham ikke at forlade Præparationsværelset, naar han begjærer Tilladelse dertil, eller at beskæftige sig paa anden Maade, dog at hans Morfskab ikke forstyrrer Medelevers Læsning. Det formenes ikke den Eleve, som ikke gjør sig uærdig til Tilladelsen, at foretage sig smaae Lystreiser hans frie Dage eller at deeltage i selskabelige Forlystelser i Sorøe Bye og nærmeste Omegn. Det tillades ham undertiden at blive ude over den bestemte Sengetid, naar een af de i Academiets Hovedbygning boende Lærere vil oppebie hans Hjemkomst til den ham indrømmede Termin. Der er i det Hele tilstaaet Eleverne al den Frihed, som kan bestaae med god Orden og Opdragelsesanstaltens Formaal. Større Frihed kan umuelig indrømmes, hvor almindelige og bestemte Regler nødvendig maae fremherfke. Den Unge maa tidlig lære at underordne sin Frihed og sin Villie et høiere Diemed. Han vil i enhver Periode af sit Liv og i enhver Retning af sin Bane finde lovlige Stranker ved Siden af lovlig Frihed.

Levemaaden, Localerne, hvori der soves, læses, undervises og spises, og den daglige Orden ere indrettede med stadigt Hensyn til den legemlige Sundhed. Den legemlige Pleie, Orden og Reenlighed paasees med al den Omhu, som er muelig i en stor Hob af en blandet Ungdom. Naar Sygdomme ere af den Natur, at de fordre en Afsondring eller en saadan Behandling, som ikke kan finde Sted i Opdragelsesanstalten selv, bringes de syge Elever i et eget dertil indrettet Sygehuus, som er beliggende nærved Academiet, dog isoleret. Sygestuerne ere fem i Tallet, alle, undtagen een, med Vinduerne mod Syden og en aaben luftig Plads; de kunne indtage indtil 20 Syge paa een Gang. I Sygehuset boer en egen dertil bestiftet Sygevarterfke, hvem tillige Reparationen af Elevernes Linned m. v. er overdragen. Sygepleien under en duelig Læge, som er i Academiets Tjeneste, lader intet tilbage at ønske. Gymnastik, Svømming, Dands og barnlige Lege understøtte Legemskræfterne. Forskjælelser taales ikke i en raaf Ungdoms Lag. Eleverne syde og hvile i Naturens eget Skjod, paa denne skovkrandsede Midtlands-De, hvis eiendommelige Skjønhed kunns Fordom misfjender; deres Doelig, selv et Værk af Konsten, er omringet af en venlig Natur, der giver Sindet Ro. De fleste Elever monne vel til en vis Tid savne Forældres Huus og Barm og selskabelige Kredse, der ikke kunne aabnes dem paa et fremmed Sted og i en liden Bye. Dette er naturligt. Men

*) Forudsæt naturligtvis, at han benytter den bestemte Forberedelsestid stadig og rigtig.

paa den anden Side stræber Academiets at erstatte dem hine Savn og at gjøre dem Opholdet i Sorø behageligt. Der gives for dem, de Skoleføgende og overhovedet Academiets Personale to Baller hver Vinter, det ene H. M. Kongens Fødselsdag, som er Academiets første Høitidsdag, det andet Aftenen, efterat Halvaarsexamen er afsluttet. Tvende Søndag: Eftermiddage maanedlig om Vinteren og en Eftermiddag hver Maaned om Sommeren ere bestemte til selskabelige Forlystelser i Stuen eller i det Frie. Ungdommen morer sig da ved Dands, Skuespil, som den selv opfører, Fugleskydninger, smaae Reiser til smukke eller mærkværdige Steder i Eggen, Lystsejladser, o. s. v. Ved disse smaae Fester gjøres Undtagelser fra det sædvanlige Spisereglement om Aftenen. Ingen af de reglementerede Forlystelser volder de Deeltagende nogen Udgift, medmindre de om Sommeren ønske til Vogns at befordres til et eller andet fjernere Punct, i hvilket Tilfælde de selv betale Vognleien. Academiets Hauge og Lystskoven, som grændser til dets Hegn, frembyde behagelige Promenader. Bøgholmen og andre Partier af Skoven, som omkrandses Søen, ere gennemskaarne med Gange og forsynede med Bænke. Eleverne have en egen Hauge og deri hver en Plet Jord, som de kunne dyrke efter eget Behag. En Reglebane er anlagt til deres Fornøielse. Med Opdragelsesanstalten er forbundet et Morstabsbibliothek, der aarlig forøges. Af dette udlaaner den opsigthavende Lærer Bøger til Eleverne. Det er disse tilladt i frie Timer at more sig ikke blot ved selvvalgt Læsning, men ogsaa ved Morstabs-spil f. Ex. Skak og Dam; Kaartspil og alt Spil om Penge er forbudet. Eleverne deeltage i de Dilettant-Concerter, der om Vinteren nu og da opføres i Academiets Locale. Der synes ikke at kunne gjøres meget mere til Ungdommens Fornøielse. Under alle disse Omstændigheder kunne Skolestudierne neppe vise sig farlige for det Physiske, og vi mene heller ikke, at de forøfske Elevers Udseende modbevise Forudsætningen.

Sorø Academiets Opdragelsesanstalt er indrettet for 64 Elever. De Skoleføgendes Antal er ubestemt. Freqventsen i Skolen har i de sidste fem Aar vaklet mellem 67 og 80 Disciple. Under nærværende Klasse-Indretning kan Skolen selv neppe modtage flere end sidst angivne Antal. Flere end 20 Disciple kunne ikke tilbørlig undervises i een Klasse. Localet selv rummer ikke beqvemt flere. Klasseværelserne ere fire; det femte Locale er Hjælpeklasse, som ovenfor er bemærket, og tillige indrettet som Tegneskole. Lovsangs salen er Locale for Underviisningen i Musik og Dands, tillige Elevernes daglige Forsamlingsværelse og Stedet for selskabelige Underholdninger og fælleds roeligere Lege. Academiets Ridestue er tillige indrettet til Locale for den gymnastiske Underviisnings forskjellige Grene, Exercits med Gevær o. s. v. Underviisningen i Svømming gives paa en dertil og med et Badehuus forsynet Plads ved Søen i Academiets Hauge. Sjorten Forberedelsesværelser ere Eleverne anviste til Ophold og Overlæsning udenfor

Skoletiden. Nogle af disse Kammere ere for fire, andre for fem Elever. Enhver Eleve har i Kammeret sin egen Skuffe i det fælleds Bord og sit eget Skab med Laas og Nøgle, hvori han opbevarer sine Boger, Gangklæder og andre Effecter. Forsaauidt disse Gjemmer ikke ere tilstrækkelige, eller Eleven ikke kan betroes hans Klæders Bevaring, bruges tvende Garderobes, der ere under Assistentens Opsyn. Finnedet*) er under Oldfruens Bevaring og leveres Eleverne til bestemte Tider. Forberedelseskamrene ere beliggende paa begge Sider af een og samme lukkede Corridor, hvorved Opsynet lettes vedkommende Lærer, der tilligemed en anden Lærer boer i samme Etage af Bygningen. I denne Etage findes de to store Sovesale, hver for 32 Elever. Disse Sovesale ere forsynede med Trækruder og Døne, for at de kunne holdes luftige og tørre, og Lærernes Sovekammere staae i umiddelbar Forbindelse med dem, for at den nødvendige Orden og Noe kan overholdes. Enhver Eleve anskaffer paa egen Bekostning sine Sengenklæder, der saaledes blive hans Eiendom. Deres Beskaffenhed er reglementeret. De bestaae af en Krølhaars; og en Halmmatrats, en Krølhaars-Hovedpude, et uldent og et stuktet Overtæppe, dertil en anden Hovedpude med tre Lærreds Naar og tre Par gode Lagener. Ovennævnte Localer tilligemed Spisefalen vedkomme i Særdeleshed Opdragelsesanstalten. Tre ugifte Lærere tillige med Assistenten for den physiske Opdragelse have hver to Værelser i Academiets Hovedbygning. Desuden er indrømmet den opsigthavende Lærer et større Værelse, hvori han kan modtage Elever til Veiledning i deres Forberedelsestimer. Academiets Director har tre smaae Værelser paa Academiet, der tillige benyttes som Archiv, Locale for academiske Lærerforsamlinger, o. s. v. Til Dekonomen og hvad dertil hører er Kjelderetagen indrømmet, og de Localer i denne Etage, hvorfra Fare for Jldsbaade kunde befrygtes, ere hvælvede. Alle øvrige Værelser i Hovedbygningen ere at ansee i Almindelighed som Academiet tilhørende. Saadanne ere de tvende academiske Auditorier, Bibliotheket og dets Læsesal, tre Museer, Solennitetssalen og Examenssalen; hertil Vestibulen med Videnskabernes Symboler og Tavlerne, der bevare Erindringen om Stiftelsens Velgjørere. Det er ikke Eleverne tilladt at holde egne Tjenere; den fornødne Opvartning gives dem af tre Tjenere, som boe paa Stedet. Det har ikke været vor Hensigt at beskriver det Locale, men kun at anføre derom saameget, som syntes passende for at give et nogenlunde tydeligt Begreb

*) Enhver Eleve skal medbringe i det mindste: 6 Natstjorter af godt Lærred, 12 Dagstjorter af noget finere Lærred, 8 Kraver, 18 Par Strømper eller Sokker, hvoraf 6 Par hvide af Bomuld, et Duffin Kommetørklæde og et Duffin Haandklæde, alt usiagtig forsynet med Navn og Mærke. Endvidere anskaffer enhver Eleve: to Trøier af mørkeblaat Klæde, to Veste af samme Klæde og to af hvidt Piquet, to Par Pantalons af mørkeblaat Klæde, to Kasketter af samme Klæde — alt uniformsmæssigt — tre Par Cadetlærreds Sommerbeentklæder, en Voltigertøie af samme Lærred, to Par Støvler, to Par Skoe, hvoraf eet til Dands, en Klædebørste, en Tøtkam og en anden Kam, og en Sølvspisekke.

om Opdragelsesanstaltens Indretning. Vi have nogle mere væsentlige Bemærkninger at gjøre om Opdragelsens Beskaffenhed.

Forsaaavidt Underviisning tillige er Opdragelse, og forsaavidt Landsdannelse virker paa Sædterne, er Opdragelsen i Sorø Skole liig den i andre Skoler. Men med Sorø Skole er forbundet en Opdragelsesanstalt, som træder istedet for Huset og Familien andetsteds, og af hvilken man er tilbøielig til at vente de samme eller endnu bedre Frugter end af den private Opdragelse. Vi formene dog, at den fælleds Opdragelse af en talrig og blandet Ungdom og Opdragere af fremmed Blod i visse Maader og i en vis Alder aldrig kunne erstatte den private Opdragelse i et godt Huus og virkelige Fædre. Fjædrene, som drive Værket, ere ikke de samme. I Opdragelsesanstalten gjælde de almindelige Regler, og der kan ikke tages det specielle Hensyn til Individets Larv som i en Families Kreds. I andre Henseender har den offentlige Opdragelse Fortrinet. I Hovedgrundsetninger maage begge antages at være hinanden lige. Formaålet for Opdragelsen i Sorø er ikke blot det at anspore Fliden og fremme Studierne, men harmonisk at uddanne Sjæl og Legeme og fremkalde Kræfter og Dyder af enhver Art, som pryde den Unge, Manden og Statsborgeren. Mod dette Formaal stræbes der baade ved milde og ved alvorlige Midler. En stor Strenghed er nødvendig her, end ofte Huusfaderen maatte ansee det nødvendigt at vise i sine Børns Opdragelse. En Overtrædelse eller Uorden, ændses for Exemplets Skyld med den reglementerede Straf, medens Faderen maaffee naaer sit Maal ved en kjærlig Formaning. Vil den for alle fælleds og lige Opdrager ikke synes partisk eller svag, maa han ofte paa een og samme Maade behandle de forskjelligste Individier, naar iøvrigt Tilfældene og Forseelserne ere lige. Det har længe været erkjendt som en væsentlig Mangel ved Opdragelsen i Sorø, at den ikke har været ledet eller kunnet ledes efter stadige og eensformige Regler, medens Opsynet i Opdragelsesanstalten skiftede ugeviis mellem fire der boende Lærere og undertiden Lærere, der, ihvorvel kundskabsrige og nidkjære unge Mænd, dog ligesaa fra Universitetet begave sig til Opdrageres vanskelige Kald. Denne Mangel er ved en provisorisk Foranstaltning rettet saaledes, at det Opsyn med Eleverne udenfor Underviisningstimerne, som forhen tilkom fire Lærere, er overdraget til een erfaren Lærer, der til Lettelse i hans vigtige og byrdefulde Arbeide har afgivet Halvdelen af hans Underviisningstimer i Skolen. Der er indrømmet denne Lærer et stort Værelse, med en for Opsynet i det Hele beqvem Beliggenhed, i hvilket han kan modtage deels saadanne Elever, som troe der at kunne finde større Noe til Overlæsning, deels saadanne, som formedelst Mangel paa Evner og Øvelse eller formedelst Mangel paa Flid behøve hans særlige Tilsyn og Veiledning under deres Forberedelser. Denne Lærer pleier at vise vedkommende Forældre og Børgere den Tjeneste at tage Elevernes smaae finansielle Anliggender o. s. v. under sin Bestyrelse og derfor at aflægge Regnskab; men han maa betinge sig, at han forskudsvis

forsynes med smaae Summer, for at blive i Stand til at gjøre de fornødne Udlæg. Paa denne Lærer hviler saaledes en meget vigtig Deel af den intellectuelle og moralske Opdragelse. Det øvrige Tilsyn med Eleverne udenfor Læsetiden, naar de ikke ere i Classerne eller paa deres Forberedelsesværelser, paaligger en dertil beskiftet Assistent ved den physiske Opdragelse, som tillige er Lærer i Gymnastik og Dands. Han paaseer navnlig Reenlighed og Orden i Paaklædning, den udbortes Anstand m. m. Han paaseer ligeledes Reenlighed og Orden i Opdragelsesanstaltens Localer, og at vedkommende Betjente opfylde deres Pligter. Han efterseer Inventarium m. v. i Classerne og i de Eleverne anviste Værelser, om nogen Skade maatte være skeet, for at den kan erstattes af de Skyldige. Han har Tilsyn med Eleverne, naar de ere paa Sygeskuen. Han holder Bog over Elevernes Løi, Af- og Tilgang i samme, besørger Reparationerne og attesterer Haandværkerens Regninger for Elevernes Vedkommende. Tvende Gange aarlig foretager han med Oldfruen Revision af Elevernes Linned m. v. Under hans og den opsigthavende Lærers Tilsyn fører paa hvert Eleveværelse den Eleve, som Director med Hensyn til Stilling i Skolen, Alder og Sæder betroer dertil, Opsyn med Orden paa Kammeret, og har i denne Egenkab af Kammerdyr billig og tilbørlig Auctoritet over sine Contubernaler. For at gjøre Bestyrelsen bekendt med Underviisningens Frugter og Opdragelsens Gang føres de fornødne Journaler og Protokoller saavel i Classerne som i Opdragelsesanstalten. Opførselskarakterer og Lærernes Anmærkninger om Elevers og Skolesøgendes Forhold have en meget væsentlig Indflydelse ikke blot paa disses Plads i Classerne, hvori der maanedlig omslyttes, men ogsaa paa Elevernes Stilling, Friheder m. m. i Særdeleshed. De Charakterer, som Eleverne erholde for Gliid og Opførsel, bekendtgjøres Forældre og Værger ved Charakterstedler, hvilke Eleverne have maanedlig at hjemsende og atter aflevere til den opsigthavende Lærer med Vedkommendes Paategning, at de ere efterseete; ved Hjemreise i Ferierne medbringe de tillige deres Charakterbøger og Examenscharakterstedler til Eftersyn, ligesom ogsaa det Væsentligste af deres Linned og Effecter. Saaledes sættes Forældre og Værger i Stand til at deeltage i Opdragelsen og med alle de Midler, som Naturen og Forholdene stille til deres Raadighed, at komme den til Hjælp. Opdragelsesanstalten har al Grund til at ønske og haabe denne Understøttelse og at beklage, naar den fattes, eller naar Hjemmet byder Friheder, som ligefrem stride mod den forøste Opdragelses Love eller mod Lovene for en sund Børneopdragelse i Almindelighed. *) I alle Tilfælde, i hvilke Forældre og Værger ønske næiere Oplysninger om Underviisning, Opdragelse, Elevers Forhold og Fremgang o. s. v., henvende de sig sikkest til Academiets Director eller vedkommende Lærere.

*) Saadanne i Sørøe ulovlige Friheder ere f. Ex. Spil om Penge, Nydelsen af stærke Drikke, Tobakkyngen, Jagt og Brug af Skydegeværer, Skatteløben uden fornøden Opsigt, Banden og letfindig Tale.

Andet Kapitel.

Den academiske Læreanstalt i Sorø og den academiske Underviisning.

Efter fuldendte Skolestudier gaae de fra Skolen i Sorø dimitterede Disciple over til Academiet sammesteds, bygge frem paa den lagte Grundvold og undervises efter de samme Grundfætninger for en almindelig Dannelse, som fulgtes ved den foreløbige Underviisning i Academiets Skole. Ingen kan dimitteres til Academiet, medmindre han idetmindste i de tvende sidste Aar er forberedt dertil i Academiets Skole, altsaa har gennemgaaet dennes øverste Klasse, og har fyldt det syttende Aar eller mangler deri kun nogle Maaneder. Fra Sorø Skole kan ikke dimitteres til Kjøbenhavns Universitet, og til Sorø Academie kan ikke dimitteres undtagen fra Skolen sammesteds. Alle fra Skolen Dimitterede, som have bestaaet ved den anordnede Examen Artium, indskrives som academiske Borgere i Academiets Immatriculationsprotokol, og skulle, saaledes indskrives, agtes lige med de academiske Borgere ved Universiteterne i Kjøbenhavn og Kiel, ligesom den philosophiske Examen, der tages ved Sorø Academie, naar de Studerende, efterat have fuldendt det academiske Cursus, begibe sig til Embedsstudier ved Universitetet, har med Hensyn til Embedsexamen og til academiske Borgeres Rettigheder samme Værd og Virkning, som den philosophiske Examen ved Kjøbenhavns Universitet. De Testimonier, som af Academiets Director meddeles de Studerende, naar de forlade Academiet, indeholde det officielle Vidnesbyrd om Vedkommendes Flid, Fremgang, Sæder og om Udfaldet af de academiske Prøver.

Hensigten med de academiske Forelæsninger og Øvelser i Sorø er den at vejlede de Studerende til nærmere Selvtænkning og Selvarbejde i de Videnskaber og Sprog, som deels kunne forberede til Embedsstudier ved Universiteterne deels udbrede videnskabelige Kundskaber i Privatlivets forskjellige Kredse. Academiske Foredrag skulle og bør have en hodegetisk Tendens. Den academiske Lærer har et høiere og videre Formaal end Skolelæreren. Det er fornemmelig ham givet at vække Sandsten for et friere og mere videnskabeligt Studium, at vejlede Ungdommen i saadant Studium, at vise, hvorledes der studeres rigtigt og med Frugt, at anvise dertil de bedste Hjælpemidler og endelig under gjensidige Meddelelser mellem ham og Tilhørerne at overtønde sig om, at han er forstaaet, og hans Undviisninger fulgte. I vor Tid, da Litteraturen i ethvert Sprog er riig og tilgængelig, kunne Høiskolerne ikke have det samme Diemed, hvortil de i Middelalderen, og da Bøger endnu vare sjeldne, meest vare indskrænkede, dette fornemmelig et meddele en Masse af Kundskaber, der ikke lettelig kunde indsamles og forplante sig uden fra Kathedret.

Den academiske Lærer maa nu i Almindelighed foretrække at bemærke hos sine Tilhørere Nefultaterne af det frie Studium og den selvstændige Forskning istedetfor verba magistri. Dog — academiske Foredrag af hiin Art og Lendents møde flere Banskkeligheder i Sorø end i Kjøbenhavn og større Universitetsstæder, som ere rigeligere forsynede med videnskabelige Apparater, og hvor den videnskabelige Paavirkning er mere mangfoldig. I hvorvel de videnskabelige Apparater ved Sorø Academie og navnlig dets Bibliothek tilfredsstille alle billige Fordringer til Museer af en aatteaarig Alder og med indskrænkede Midler: saa ere de dog ikke rige nok til at forsyne enhver Studerende ved Akademiet med de Hjælpebidler, han behøver til et friere Studium. Ogsaa er Studeretiden selv bestemt og indskrænket ved Anordningen af de befalede Examina. Under disse Omstændigheder føler Docenten sig i sine Veiledninger henviist til en Maadeholds Lov. Han maa være påsælig kort og tydelig i sine Undviisninger og kun anviise de bedste og meest tilgængelige Hjælpebidler. Jo mere samlet Tid der kan overlades den Studerende til Selvarbejde, og jo mere han dertil kan opmuntres, desto bedre for Studierne. I dette Diemed ere Lærerne ved Sorø Academie komne overeens om ved hyppige Colloqvier, Examinatorier, Disputerer og Skriveovvelser at rette og udfylde det Foredragne, bringe til Udvikling og ordne Ideerne, vække Interessens for selvstændige Undersøgelser og lede dem. Og for at en samlet Tid ikke skal fattes de Studerende til eget Arbejde, ligge alle Forelæsninger og Øvelser i Formiddagstimerne fra Kl. 8 til 10 og Kl. 11 til 2.

En nøiere Betragtning af de specielle Foredrag og Øvelser, som finde Sted ved Akademiet i Sorø vil overbevise om, at en mere almindelig videnskabelig og statsborgerlig Dannelse og ikke blot en Fordannelse til de sædvanlige Embedsstudier ved samme er tilstigtet, og at de saakaldte filosofiske Studier ved Akademiet ere af et videre Omfang end de samme ved Universitetet i Kjøbenhavn. Lige ved begge Høiskoler ere Foredragene i latin^{*)} og i græsk Philologie, Historie, den lavere Mathematik, Astronomie, Physik og Chemie, theoretisk og practisk Philologie. Ved Akademiet i Sorø læses ikke over hebraisk Philologie. Derimod holdes specielle Forelæsninger i Mineralogie, Zoologie og Botanik, hvortil Academisterne ved den naturhistoriske Underviisning i Skolen ere forberedede. Af Videnskaber ere komne til som Forelæsnings- og Examens-Gjenstande: Practisk Geometrie ogsaa med Hensyn til Agerdyknings- og Forst-Institutet paa Mørup, hvortil Academisterne efter fuldendte Studier have fortrinlig Udgang; **) endvidere almindelig europæisk Statistik, ikke saameget for at meddele statistiske Materialier som

*) Latinke Skriveovvelser ere tillige anordnede ved Sorø Academie.

**) Det ligger udenfor dette Skrifs Plan at beskrive dette Institut. Vi henvise til Forstanderen Kammeraad Gjerfings Skrift om Agerdyknings- og Forst-Institutet paa Mørup. Slagelse 1831.

for at give Grundbegreberne af de Statsvidenskaber, der have meest almeen Interesse, og ved Exempler og Beskrivelser af de vigtigste europæiske Stater factist at vise deres Anvendelse. Endelig holdes ved Academiet Foredrag, som mere ere historiske end æsthetiske, over den danske, franske, tydske og engelske Litteratur. Forelæsningerne over den franske og den tydske Litteratur holdes i Sprogene selv; de Studerende anføres til at skrive Fransk og Tydsk og heri at forklare sig over de Gjenstande, som ere foredragne. De franske og tydske Sprogøvelser gaae igjennem alle tre Semestre. Ogsaa med Foredragene over den danske og engelske Litteratur ere skriftlige Øvelser forbundne. Prøven i de levende Sprog ved den philosophiske Examen i Sorø er derfor dobbelt, deels mundtlig deels skriftlig. Den skriftlige Prøve indbefatter i de fremmede Sprog en Udarbejdelse og en Stil. Alle ovennævnte Forelæsninger og Øvelser ere Academisterne forpligtede til at bivaane og have at gjøre Rede for det Foredragne ved de tre Prøver, som den philosophiske Examen indbefatter. Med væsentligt Hensyn til Legemet og dets Dannelse ere Academisterne ligeledes forpligtede til at tage Deel i visse Legemsøvelser, saasom Riden, Exerceren og Skyden, men have ikke heri at aflægge offentlig Prøve. Der tilbydes dem Underviisning i Fægten, Tegning og Musik, naar de dertil maatte have Lyst og Anlæg. Academiet anfører saaledes til en fleresidig Dannelse. For den forøveste Studerende, som har benyttet sin Tid vel, staae mange Veie aabne. Han har forberedt sig til at kunne virke til det offentlige Vel paa andre end Facultetsveiene, men ogsaa blot forberedt sig til at kunne det. Guldenendelse er ikke dette Academies eller nogen Læreanstalts Formaal; ikkeheller kan i Sorø gives Undviisning til speciel Anvendelse af Kræfterne i specielle Tilfælde. Denne Undviisning og Anvendelse maa søges og findes i andre Skoler og paa andre Baner.

Men man maatte maaskee spørge, om Academiet ikke tilbyder mere, end den academiske Ungdom kan modtage, og om det ikke forpligter til mere, end med Villighed kan fordres? Vi ville til Besvarelse af disse Spørgsmaal bemærke følgende. De fleste academiske Lærere ere tillige Lærere i Skolen. Dette combinerede Forhold har idetmindste den Fordeel, at Lærerne kjende deres Tilhørere, vide, hvad disse kunne modtage, have selv forberedt dem til at modtage, og kunne derefter indrette deres Underviisning. Ogsaa Tilhøerne have et ældre Bekjendtskab til Docenten og forstaae ham. Men maaskee dette Bekjendtskab tillige berøver Foredraget noget af den Interesse, som det Nye, fremmed Lærer og fremmed Lærdom have for den Unge. Dernæst bør bemærkes, at der i Sorø studeres i et og et halvt Aar til den philosophiske Examen, og at hvert Halbaar sluttes med en offentlig Prøve, hvorved Madsferne fordeles paa sig; at Semestrene her ere fyldigere end ved Universitetet, fordi Examina ikke i Sorø medføre Nødvendigheden af mange Afbrydelser og lange Ferier. Med Undtagelse af Sommerferien, som almin-

deligviis vare fra Midten af Julii til 1ste September,*) ere de academiske Frierer høist ubetydelige og omtrent lige med de for Skolen reglementerede Frierer. Forelæsningerne ere fordeelte paa følgende Maade til Begvemhed for Docenterne og Academisterne: I første Vintersemester læses over: dansk Litteraturhistorie, græsk Philologie, theoretisk og practisk Philosophie, Astro- nomie og Historie for begge Hold Academister samlede. Da der nemlig hvert Aar dimitteres fra Skolen til Academiet, og der til Studierne ved Academiet bruges 1½ Aar: saa maae altid to Aars Dimisser støde sammen og, saavidt mueligt, danne eet Auditorium for ikke at fordoble de academiske Foredrag til megen Tidsspilde for Docenterne, der tillige ere Skolens og tildeels Ugerdyrkningsinstituttets Lærere, ihvorvel man maa tilstaae, at denne Defonomie ikke er den allerpaaseligste i Oergangen fra den ene Videnskab til den anden. Endvidere foredrages i første Vintersemester for de yngre Academister fransk og tydsk Litteraturhistorie, medens de Ældre, som allerede have hørt disse Foredrag, blot fortsætte Øvelserne i at skrive og tale fransk og Tydsk. I Sommersemesteret derpaa foredrages: practisk Geometrie, Physik og Chemie, Zoologie, Botanik og Mineralogie, samt gives danske, latinske, franske og tydske Sprogøvelser. Lærerne i de levende Sprog pleie i dette Semester at fortsætte Foredragene over Litteraturerne, forsaavidt disse ikke maatte være fuldendte i foregaaende Vintersemester. I andet Vintersemester foredrages for begge Hold: latinsk Philologie, engelsk Litteratur, Philosophie, den lavere Mathe- matik og almindelig europæisk Statistik. For de yngre Academister læses over fransk og tydsk Litteratur, hvorimod de ældre have franske og tydske Sprogøvelser. Til disse forskjellige Fore- drag og Øvelser ere Timerne saaledes fordeelte, at de Studerende ingenfinde have flere end fire Timers Forelæsninger daglig, og at Eftermiddagene ere dem aldeles overladte til egen Beskjæf- tiggelse. Hertil kommer, at Sorø er, som det efter dets Beliggenhed og ringe Folkemængde maa være, et roeligt Sted, hvor den studerende Ungdom snarere altfor meget maatte vænnes til at indslutte sig i sig selv end adspredes ved Tummel og Forlystelser af den Art, hvortil Hoved- skaden indbyder. En flereaarig Erfaring og de offentlige Prøver have beviist, at den samvittig- hedsfulde Studerende i Sorø har tilstrækkelig Tid til at lære, hvad der fordres og dertil ikke lidet Otium. Siden Aar 1827 have 25 Academister underkastet sig den philosophiske Examen. Af disse have 16 Candidater erholdt Charakteren Laudabilis, fire med Udmærkelse; aatte have erholdt Haud illaudabilis og Een Non contemnendus. Fremmede Censorer deeltage ikke i denne Examens Forhandlinger; men den er offentlig og, som vi tør forstikke, en paalidelig Prøve. Der er endelig i Sorø liden eller ingen Leilighed for den Studerende til at kunne gjøre

*) Den philosophiske Examen gaar nemlig forud for Examen Artium og Skolens Hovedexamen, der medtage den sidste Halvdeel af Julii Maaned.

sig privat Fortjeneste ved Informationer. Hvoraf følger, at alle Udkommesfager forud maae være ordnede for ham, og at han har sin Tid ubeskaaren til Studeringer. Vi troe saaledes at have beviist, at Fordringerne til de Studerende ikke ere overdrevne.

Der gives ved den philosophiske Examens Prøver ialt fjorten Specialcharakterer, nemlig for Dansk, latinsk og græsk Philologie, Fransk, Tydsk, Engelsk, Historie, lavere Mathematik, Astronomie, Philosophie, Moral, Physik og Chemie, Naturhistorie og Statistik. Af disse Specialcharakterer uddrages en Hovedcharakter efter følgende Regler:*) 1. Syv Laudabiles præ cæteris med Laudabilis i de øvrige Rubriker give Laudabilis et publico encomio ornatus. 2. Naar Specialcharaktererne alle ere Laudabiles eller Haud illaudabiles, bestemmes Hovedcharakteren efter det større Antal af Laudabiles eller Haud illaudabiles. 3. Ringest Laudabilis give eet Non contemnendus, eet Haud illaudabilis og Nesten Laudabiles. 4. Ringest Haud illaudabilis give tre Non contemnendi eller eet Nul, naar der i de øvrige Rubriker ikke er nogen Charakter ringere end Haud illaudabilis. 5. Ringest Non contemnendus give sex Non contemnendi eller eet Nul med tre Non contemnendi. 6. To Nuller eller hvad der er slettere end ringest Non contemnendus gjøre, at Vedkommende afvises som umoden. I de to sidste Tilfælde kan det tillades en Academist at indstille sig til nye Prøve i de Fag, hvori han har faaet Non contemnendus eller Nul. Prøven aflægges da ved det næste Semesters Examen, medmindre Manglerne viiste sig ved den philosophiske Examens tredie Prøve, i hvilket Tilfælde Candidaten kan forblive et sjerde Semester ved Akademiet. I Sygdoms Forfald kan efter Ansøgning bevilges Examen til usædvanlig Tid. Det academiske Aar i Sorøe begynder med 1ste September. Vintersemestret gaaer fra Begyndelsen af September indtil Slutningen af Februar, og Sommersemestret fra Begyndelsen af Marts indtil Midten af Julii Maaned. Ved hvert Semesters Slutning falder den offentlige Prøve, og Dimissionen fra Akademiet indtræffer i Februar. Saa beqvem denne Anordning er i de fleste Henseender, saa ubevnem er den i nogle, da den hverken stemmer med Tiden for Dimissionerne fra de lærde Skoler, hvis en fra disse dimitteret Candidat maatte ønske at benytte den academiske Underviisning i Sorøe, ikke heller stemmer med Coursus ved Kjøbenhavns Universitet, naar Academister agte at begive sig til Universitetet, eller kjøbenshavnske Studerende maatte ønske at frekventere Hørefalene i Sorøe.

Det er naturligt, at Akademiet i Sorøe har tilegnet sig mere af en Skoles Form end Universitetet, deels fordi det staaer i den noieste Forbindelse med dets egen Skole og tildeels har

*) Disse Regler bleve isvrigt fastsatte til en Tid, da Specialcharaktererne vare tretten, og maatte maaskee behøve en Modification, siden engelsk Sprog og Litteratur er optaget blandt Examensgjenstandene.

Lærere tilfældes med denne, deels ogsaa fordi Antallet af de Studerende i Sorø er saa lidet, at et noiere Oplysn kan føres med deres Flid, Fremgang og Sæder. Endstjondt det i Ideen er et rigtigt Princip, hvorefter man spørger den Studerende, hvad han veed, og ikke, hvorfra han veed det: saa er der dog neppe nogen Academist, som i en modnere og sindigere Alder, i hvilken Frihedsideen er modereret ved Livets Erfaringer, vil fortryde paa, at de academiske Lærere have vaaget over hans Flid i at benytte deres Veiledninger og deri gjort Loven fyldest. Academiets Love befale: at de Studerende nsiagtig skulle indfinde sig ved de anordnede Forelæsninger og Qvælfes og under samme iagttage Orden og Noelighed; at de, saafremt deres Udeblivelse nogen enkelt Gang skulde være nødvendig, anmeldte mundtlig eller skriftlig for vedkommende Docent og før Forelæsningsstimens Begyndelse deres Forsald og Aarsagerne til samme; at Reisetilladelse udenfor Ferietiden eller Tilladelse til Graværelse ud over Ferietiden tilstaaes af Director kun i særegne Tilfælde og aldrig, hvor Permissioner ønskes til unødvendig Udspredelse. I Tilfælde af gjentagne Overtrædelser af disse og andre Love, som gjælde for den academiske Læreanstalt, og naar Naamindelser ikke frugte, have de kongelige Statuter §. 45—46 bemyndiget det academiske Naad, som bestaaer af Director og samtlige Lectorer, til uden Appel at tilkjende Straffe, enten Frettesættelser eller Pengebøder fra 2 til 20 Rddlr. r. Sølv, hvilke Bøder tilfalde Academiets Bibliothek. I Tilfælde af meget grove Forseelser kan Naadet paa nærmere Approbation tilkjende Bortviisning fra Academiet. Iøvrigt staae Academisterne aldeles ikke under Skoletilsyn og nyde al den Frihed, som kan bestaae med god Orden, naar de Studier, hvortil de anføres, tilbørlig skulle kunne fremmes, og tillige den moralske Dannelse skride frem ved Siden af og som Resultat af den intellectuelle Udvikling. Det er en Bildfarelse, naar man troer, at ikke lignende Love og Indskrænkninger i Friheden finde Sted ved Universitetet; de ere der, men Overholdelsen er vanskkeligere. Alligevel maa man tilstaae, at det forøstke compelle intrare er ubehageligere baade for Lærer og Tilhører, fordi Academisten ikke har det Valg mellem flere Docenter, som et med Lærere vel forsynet Universitet tilbyder dets Studerende. I det Hele have Forældre og Foresatte for Sonner og Myndlinge, som studere ved Sorø Academie, en større moralsk Betryggelse, end et Universitet i Hovedstaden kan give dem. Ungdommens Forlystelser i Sorø skjules mere Naturen end Konsten og dens Forsinelser. Distnok er her mindre Leilighed til at samle Erfaringer og Lærdomme, som hentes paa selfkabelig Viis; men maaskee denne for Dannelsen nødvendige Erfaringskole tidlig nok aabner sig, naar Charakteren og Væsenet har vundet Fasthed og Styrke.

Udgifterne for Academister, der forhen have været Elever, ere ordentligviis de samme som de forhen nævnedes Omkostninger ved Elevens Ophold i Opdragelsesanstalten. Det forstaaer sig, at Alderen og den mere anseete og friere Stilling ved Academiet gjerne medføre større overordentlige Udgifter. For de Academister, der ikke ere Gratister, tilbyder Academiet ingen Penges

hjælp undtagen det Müllerſke Stipendium paa 50 Rbdlr. aarlig, hvis Betingelser ovenfor ere omtalte. Forſaavidt Academien forhen har været ſkoleſøgende Diſcipel, vedbliver han at betale 30 Rbdlr. r. S. aarlig til Academiets Kaſſe; hvorimod alle Forelæſninger og Øvelſer ved Academiet gives ham og alle Academifter uden nogensomhelſt Betaling til vedkommende Docenter. Iøvrigt boer denne Claſſe af Studerende i Byen og forger for eget Ophold. Forſaavidt Academifterne derimod have været Elever, vedblive de paa ſamme Vilkaar, under hvilke de opholdt ſig i Opdragelſesanstalten, at nyde Voelig, Værendſel, Lys, *) Vaſt og Opvartning ſamt Koſt Middag og Aften og Sygepleie. Diſſe Academifter logere i en egen for dem indrettet Vaaning i Sorøe Bye, der indeholder, foruden Embedsboelig for den Lector, ſom deri forer Inſpector, og Beboelſeſleilighed for en gift Opvarter, 20 Værelſer, af hvilke enhver Studerende har to, ſaa længe en ſtorre Frequentis ikke maatte nøde til at lægge tvende Academifter ſammen paa to Værelſer. Værelſerne opteres af Academifterne efter den Orden, i hvilken de ere immatriculerede. Omflytninger kunne ikke ſkee uden Samtykke af Inſpector, der i det Hele har at paafee, at Academiets Love overholdes af Academiftvaaningens Beboere. Academifterne nyde i Academiets Hovedbygning og i Elevernes Spiſefal deres Middagsmaaltid, der er af ſamme Beſtafſen ſom Elevernes; men de ſpiſe en Time ſildigere. Ved deres Bord ſtaaer en Plads aaben for Director eller een af Lectorerne, naar diſſe maatte ønske at være tilſtede. Der maa ikke ſerveres med Wiin eller paa uſædvanlig Maade undtagen de i Spiſereglementet beſtemte Dage. Aftenſmaden bringes Academifterne i deres egen Voelig. Med Frokoſt, Kaffe og Thee forſyne de ſig ſelv; men kogt Vand leveres dem frit to Gange daglig af den til deres Opvartning ansatte Betjent. Ingen Academift maa holde egen Tjener. Uden Inſpectors Samtykke kan ingen Uvedkommende gives Logis, Aftenſelskaber holdes og deſlige i Academiftboeligen. Denne ſkal være lukket alle Søndage Kl. 11 og Søn- og hellige Dage Kl. 12 om Natten, inden hvilken Tid Enhver ſkal være tilſtede, med mindre Inſpector betimelig er underrettet om Uarſagen til længere Udeblivelse. Til Udeblivelse om Natten udfordres Directors Samtykke. Det er Academifterne aldeles forbudet at gaae paa Jagt paa egen Haand ſaavelſom at have Skydegeværer i Academiftboeligen. Men i et Forſtdistrict ſom det forøſte ſavnes iøvrigt ikke Leilighed til at tilfredsſtille Jagtlyſten paa tilladelig Maade og tilladelige Veie. Academifterne kunne holde egne Rideheſte paa Academiets Stald mod en billig Godtgjørelſe for Foder; men Oppasning og Staldrum gives frit. De til Rideſkolen fornødne Heſte underholder Academiet. Behøver nogen Academift Credit paa mundværlige Fornødenheder, bør denne ikke benyttes uden foregaaende Samtykke af Forældre eller Børgere eller efter diſſes Fuldmagt af andre paa Stedet.

*) Der leveres ikke til hvert Academiftværelſe mere end tre Favne Brænde og 1² Eſpd. Tølglys aarlig.

Da tvende Aars Dimisfer i tvende Semestre stode sammen ved Academiet, uden at de ved alle Foredrag og Dvælses kunne forenes i een Høresal, og da fremdeles Eleverne ved Alger dyrknings- og Forsk-Institutet paa Mærup fire Dage ugentlig komme til Sorøe for at benytte de for dem specielt indrettede Foredrag over Mathematisk, Landmaaling, Karttegning, Physik, Chemie, Zoologie, Botanik, Geognose m. v., anvendte paa Alger og Skovbrug: saa ere tvende academiske Auditorier i stadig Brug. I Kjelderetagen af Academiets Hovedbygning er indrettet et lidet kemisk Laboratorium. Astronomisk Observatorium og de dertil fornødne Instrumenter fattes. Naturvidenskabernes Studium, som med hver Dag vinder større practisk Vigtighed, og ved Sorøe Academie kunde under en noget udvidet Virksomhed finde en lykkelig Bund, understøttes allerede ved nogle udmærkede, andre ret gode Hjælpeidler. Disse ere: den kostbare physisk-chemiske Instrumentsamling, der forhen tilhørte Oberkammerherre Hauch, og som senere ved kongelig Naade blev Academiets Eiendom. Efter Kjenderes Dom vilde dette Apparat ved en ikke betydelig Udgift kunne blive nogenlunde fuldstændigt i Forhold til Videnskabens nyeste Fremstid og erholde ligesaamegen Brugbarhed, som det har historisk Interesse. Det er opstillet i tre smukke og rummelige Sale. Academiet besidder endvidere en Samling af udstoppede, meest indenlandske Fugle, som er en Gave af Lieutenant Müller i Aarhus, en Mineraliesamling, et lidet Herbarium og en ubetydelig entomologisk Samling. En Deel af Academiets store og smukke Hauge er indrettet til at være botanisk Hauge og botanisk Arboret. Den er forsynet med et Conservationshuus. Academiets Bogsamling tæller allerede omtrent 11,400 Bind tildeels gode Skrifter i alle de Fag, som foredrages ved Academiet. Den skylder sin Tilvæxt deels Gaver af afdøde Geheimeraad Bülow til Sanderungaard og andre Velgjørere, deels betydelige overordentlige Tilskud, som fra Tid til anden have været bevilgede til Indkjøb paa Bogauktioner, deels endelig en fast aarlig Indtægt af 600 Rbdlr. r. S., som hidtil har været tilskaaet Bibliotheket, uden Affortning til Lønninger. Bibliotheket forøges saaledes aarlig og med stadigt Hensyn til den betydelige Bogsamling, som Academiet har det Haab at erhverve sig engang i Fremtiden ifølge en liberal Disposition af dens nuværende Besidder, Pastor Ridder Bastholm i Slagelse. Bibliotheket har en liden historisk-statistisk Manuscriptsamling. I dets Locale opbevares tillige en Samling af Aftryk af romerske og græske Mynter. Den Deel af denne Samling, som er kjøbt, har tilhørt den lærde Hans Gram. 302 Paster af græske Mynter, aftrykte nøagtig efter Exemplarer i den kongelige Myntsamling i Paris, ere en Gave til Academiet af Geheimerelegationsraad Brøndsted. I Forbindelse med Bibliotheket staaer en Læsesal, som forsynes med de vigtigste indenlandske Tidender, politiske og litteraire Blade og smaae Skrifter, samt nogle udenlandske lærde og politiske Blade, hvilke anskaffes deels paa Academiets deels paa Lærernes egen Bekostning. Denne Læsesal staaer aaben ikke blot for Lærerne, men ogsaa

for Academisterne og til visse Tider for Agerdyrkningseleverne. Ogsaa til Eleverne i Opdragelsesanstalten udlgaaes derfra i enkelte Aftentimer de paafølgende Blade. I en egen, nyelig indrettet Sægtesal og i Academiets Nidehus gives Underviisningen i de for Academisterne anordnede Legemsøvelser, Niden m. v. Skydesøvelserne foretages paa en egen Skydebane i Academiets Lysskov. Akademiet besidder en ikke ubetydelig Samling af musicalke Instrumenter og Muscialier til Brug saavel ved Underviisning i Musik, som naar den studerende Ungdom i Forening med andre Musikyndere foranstalter Concerter i Academiets Locale. I Legnelæreren Embedsboelig er indrettet et Atelier og en Tegneskole for de Academister, som maatte have Lyst til at fortsætte de i Skolen begyndte, men desværre i dens øverste Klasse afbrudte Øvelser i Tegning. Denne for den videnskabelige Underviisnings Skyld nødvendige Afbrydelse voldes, at Leiligheden til at fortsætte ved Akademiet mindre benyttes. Tegneskolen er forsynet med de nødvendige Apparater og Fortegninger.

Skolen og Akademiet, blot som offentlige Læreanstalter betragtede, koste det Offentlige en meget betydelig Sum aarlig, der neppe anslaaes for høit, naar den beregnes til 20,000 Rbdlr. I denne Sum er ikke beregnet og bør ikke beregnes Renten af den Kapital, som staaer i Bygninger, ikkeheller Administrationsomkostninger, som Godsbestyrelsen vilde fordre, om end intet Academie eksisterede, for hvis Skyld Godset bestyres. Af hiin betydelige Sum til Underviisningsanstalterne kræver den academiske Læreanstalt alene mere end det Halve. Efter et Middeltal afgaae aarlig aatte Disciple fra Skolen til Akademiet, og Akademiet, indskrænket til Skolens Dimisser, danner saaledes aarlig aatte Individier,*) hvis Dannelse falder det Offentlige meget kostbar, man maa tilstaae det, altfor kostbar, naar ikke Akademiet havde, som forhen viist, andre Diemed, der vanskelig lade sig vurdere efter en Beregning. Alligevel maa man vist nok beklage, at en saa vel udstyret og med Hensyn til Plan for Underviisning og Opdragelse saa vel ordnet Læreanstalt ikke udbreder sine Virkninger videre. Det er at haabe, at Tiden vil aabne Leilighed til en endnu større Anvendelse af Kræfterne. Det kan ikke feile, at de academiske Læreres Jver for Underviisningen maa i Tidens Længde, uden Concurrence og Rivalitet, svækkes under den ubetydelige Frequentens af Studerende, for hvilke de arbeide. Det feiler ikke, at de Studerende selv ved en større Frequentens og under Samliv og Rivning med flere Medstuderende vilde vinde i Dannelse, og finde deres Ophold ved Akademiet mere livligt og tiltrækkende. Der som man maatte beklage sig over disse hidtilværende Mangler: saa maa man paa den anden Side undre sig over: at unge Mænd, som have Interesse for en Dannelse af den Art, Akademiet tilbyder, som føle Vigtigheden for den aandelige Proces i at stifte Bund og Lærere og lade sig

*) Naar ikke Academiets Deel i Agerdyrkningselevernes Dannelse tages med i Beregningen.

fleresidig paavirke, og som have Midler til at tilfredsstille en saadan aandelig Trang — at saadanne unge Mænd ikke have fundet sig foranledigede til at søge ogsaa dette Videnskabernes Hjem; og at Fædre, som ikke have forud bestemt deres Søner for en eller anden Facultets; eller Embeds; Wei, men i Almindelighed ønske dem udfyrede med Kundskaber og Færdigheder, der gavne og pryde Manden og Borgeren, ikke have Kjenket Sorøe større Opmærksomhed. Vi ere berettigede til at troe, at Academiets Plan og Indretning ikke hidtil har været noksom bekjendt. Vi gjentage det: at, ihvorvel Academiets Statuter ikke tillade Noget at lade sig dimittere til Academiet i Sorøe og ved samme underkaste sig Examina, medmindre han idetmindste i to Aar er bleven forberedt i Academiets Skole: saa staae dog de academiske Høresale aabne for Enhver. Det staaer til Enhver med vedkommende Docenters Samtykke at høre, hvad han vil og troer at kunne benytte.

Da det ikke er disse Blades Hensigt at give en fuldstændig Beskrivelse af Sorøe Academie i alle dets Dele, men blot at meddele et tydeligt og rigtigt Begreb om Stiftelsen, som Underviisnings; og Opdragelses; Anstalt: saa kunde vi her nedlægge Pennen med de bedste Ønsker for Underviisningens varige Fremgang i den Aand og efter den Plan, hvormed den er begyndt. Men for den offentlige Menings Skyld, der er af den højeste Vigtighed for enhver Statsindretning, finde vi det ikke upassende at tilføie nogle Bemærkninger om de Fordringer, der maatte gjøres til de academiske Lærere i anden videnskabelig Henseende. Fra den Tid, da Lectorerne kun havde at besørge Underviisningen i et Par af Skolens Classer, er man bleven vant til at betragte deres Stilling mindre som et Embede, der kræver en Mands Tid, end som et Dium, af hvilket Videnskaberne og Litteraturen havde meget at vente sig; man maatte maaskee være kommen til den Mening, at Frugterne ikke have svaret til Forventningen. Men man erindre, at Omstændighederne meget have forandret sig. Ni af Academiets Lærere have nu foruden deres Skoletimer, fra to indtil ti Timer ugentlig, Forelæsninger at holde for Academiisterne, nogle endogsaa dobbelte Forelæsninger. Tre Lectorer have foruden deres Forelæsninger ved Academiet andre at holde for Agerdyrkningsseleverne. Een Lector er tillige Amanuensis ved Bibliotheket og har hele Detailen af dette Beskyrelse. *) Alle Lectorer deeltage mere eller mindre i ikke faa deliberative og

*) Directoren har den hele locale Beskyrelse af Academie, Skole og Opdragelsesanstalt, nogle Examinationstimer i Skolen, og ved Academiet foredrager han Historie og Statistik. Lectoren i dansk Sprog og Litteratur underviser i dette Fag i Skolens øverste Klasse og ved Academiet. Lectoren i Mathematik underviser heri Skolens øverste Klasse, foredrager ved Academiet den lavere Mathematik, Astronomie og practisk Geometrie, og for Agerdyrkningsseleverne den rene Mathematik og dens Anvendelse paa Landmaaling. Lectoren i fransk Sprog og Litteratur har Underviisningen i dette Sprog i Skolens øverste Klasse, foredrager fransk Litteratur ved Academiet, og har i alle academiske

andre Forhandlinger, Skolen, Opdragelsesanstalten og Academiet vedkommende. Enkelte have maattet eller maae ved private Informationer komme en til en voxende Families Underholdning utilstrækkelig Embedsløn til Hjælp. Vi formene saaledes, at den academiske Lærer i Sorø nu ikke har større Odm. til videnskabelige Arbejder end Universitetslæreren i Almindelighed. Naar man tillige overveier: at Lærerne i Stiftelsens første Aar savnede paa Stedet næsten alle videnskabelige Hjælpe midler, som de ikke selv formaaede at tilveiebringe: at Sorø Academie fattedes og endnu fattes et Bogtrykkerie, som det havde i dets foregaaende Periode, ikke at tale om andre Bønskeligheder, hvormed Udgivelsen af Skrifter, der ikke kunne gjøre Regning paa Almeenlæsning, er forbunden: saa vil man maafee efter en billig Sammenligning med andre lærde Instituter overbevise sig om, at det, Sorø Academie har ydet Litteraturen siden Aar 1823, forholdsvis ikke er ringe. Vi tør haabe, at Frugterne i samme Forhold vilke blive endnu større.

Semestre Skrives og Tale=Dovelses. Det samme paaligger Lectoren i tydsk Sprog og Litteratur med Hensyn til hans Fag. Lectoren i Philosophie har ikke Skoletimer, men ved Academiet et dobbelt Cursus af Forelæsninger. Lectoren i Naturvidenskabene har ikke Skoletimer, men foredrager ved Academiet Physiske, Chemie og Zoologie og for Agerdyrkningsseleverne de samme Videnskaber, anvendte paa Landbruget. Lectoren i Botanik og Mineralogie ikke blot foredrager disse Videnskaber ved Academiet og i særegne Forelæsninger for Agerdyrkningsseleverne, men underviser tillige i Naturhistorie i alle Skolens Classer. Lectoren i græsk Philologie er tillige Lector i Engelsk. Han underviser i Græsk i Skolens øverste Classe og i Engelsk i de tvende øverste Classer; ved Academiet læser han baade over græsk og over engelsk Litteratur, og han er tillige Amanuensis ved Bibliotheket. Lectoren i latinsk Philologie besørger Underviisningen i Latin i Skolens øverste Classe, og foredrager ved Academiet latinsk Philologie, samt holder latinske Skrives og Tale=Dovelses. Lectoren i Religion og Moral underviser i Religion i alle Skolens Classer og foredrager ved Academiet den practiske Philosophie. Disse ere for nærværende Lid de academiske Læreres Functioner.

Schema over Examinations-Ordenen

ved

Examen Artium.

Skriftlige Prøver:

17de Julii. Form.	Fransk Stil	7—10.
	Historisk Udarb. paa Dansk	10½—1.
	Efterm. Latinisk Stil	3—6.
18de Julii. Form.	Geometrisk Udarbeidelse . . .	7—9.
	Religiøs Udarbeidelse . . .	9½—12.
	Efterm. Historisk Udarb. paa Fransk	3—6.
19de Julii. Form.	Tydsk Stil	7—9½.
	Arithmetisk Udarbeidelse . .	10—12½.
	Efterm. Latinisk Oversættelse	3—5.
	Engelsk Stil	5—7.

Mundtlige Prøver:

20de Julii. Form.	Latin	7—10.
	Tydsk	10½—1.
	Efterm. Mathematisk	3—6.
21de Julii. Form.	Fransk	7—10.
	Græsk	10½—1.
	Efterm. Religion	3—5.
	Engelsk	5—6½.
23de Julii. Form.	Historie og Geographie . .	7—10½.

S k o l e = E x a m e n .

Skriftlige Prøver:

24de Julii. Form.	Relig. Udarbeidelse	7—9. IV.	Hist. Udarb. p. Dansk 10—12. IV.
	Relig. Udarbeidelse	7—9. III.	Hist. Udarb. 10—12. III.
	Relig. Udarbeidelse	7—9. II.	Hist. Udarb. 10—12. II.
	Latin, skriftlig	7—10. I.	Censur af Tegning . 10—12.
Efterm.	Hist. Udarb. p. Fransk	3—6. IV.	
	Latinsk Stil	3—6. III.	
	Latinsk Stil	3—6. II.	
	Dansk Stil	3—5. I.	
25de Julii. Form.	Latinsk Oversættelse	7—9. IV.	Latinsk Stil 10—1. IV.
	Fransk Stil	7—9. III.	Lydsk Stil 10—1. III.
	Fransk Stil	7—9. II.	
	Efterm. Fransk Stil	3—6. IV.	
26de Julii. Form.	Lydsk Stil	7—10. IV.	
	Engelsk Stil	11—1. IV.	
	Calligraphie Censur	10—12.	

Mundtlige Prøver:

25de Julii. Form.	Dansk	7—9. I.	Fransk 10—12. I.
	Efterm. Latin	3—6. III.	
26de Julii. Form.	Lydsk	3—6½. II.	
	Fransk	7—9½. III.	Mathematisk 10½—1. III.
	Religion	7—10. II.	Dansk 10½—1. II.
	Naturhistorie	7—9½. I.	
Efterm.	Fransk	3—6. IV.	
	Lydsk	3—6. III.	
	Latin	3—7. II.	
	Hist. og Geograph.	3—7. I.	

27de Julii. Form.	Latin	7—9½. IV.	Græff	10—12. IV
	Danff	7—9½. III.	Religion	10—12. III.
	Franff	8—12. II.		
	Arithmetik	10—12. I.		
Efterm.	Lydff	3—5. IV.		
	Hift. og Geograph. .	3—6. III.		
	Arithmetik	3—6. II.		
	Religion	3—6. I.		
28de Julii. Form.	Religion	7—9½. IV.	Naturhistorie	10—12. IV.
	Græff	7—9½. III.	Engelft	10—12. III.
	Hift. og Geograph. .	8—12. II.		
Efterm.	Hift. og Geograph. .	3—6. IV.		
	Naturhistorie	3—5. III.		
	Græff	3—6½. II.		
	Latin	3—6½. I.		
30te Julii. Form.	Mathematif	7—10. IV.		
	Naturhistorie	8—12. II.		
	Lydff	11—1. I.		
Efterm.	Svømmeprøve	5½—7.		

Følgende Disciple af Academiets Skole underkaste sig i Aar
den befalede **Examen Artium**:

Wilhelm Carl Eppingen Sponneck, en Søn af Stiftamtmand Greve v. Sponneck i Ribe.

Julius Ferdinand Tolderlund, en Søn af Forpagter Tolderlund paa Sorøe Ladegaard.

Viggo Rothe, en Søn af Statsraad Rothe, Committeret i Rentekammeret.

Carl Emil Tolderlund, Broder til Næstforegaaende.

Erik Fredrik Jens Paulson Scheel, en Søn af Major v. Scheel.

Otto Christian Kehling, en Søn af Regjeringsraad Kehling i Ostindien.
